

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

ТРЕТМАН ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА У
МЕЂУНАРОДНОМ И ДОМАЋЕМ ПРАВУ

Мастер рад

Ментор

Студент

Проф. др Душица Миладиновић Стефановић

Милош Митровић

Бр. индекса: М013/20-УП

Ниш, 2020.

САДРЖАЈ

УВОД.....	1
I ДЕО	9
1. Појам и карактеристике тероризма	10
1.1. Историјски примери тероризма	17
1.2. Класификација тероризма.....	20
1.3. Третман тероризма и терористичких организација у међународном праву	24
1.4. Третман тероризма и терористичких организација у домаћем праву	34
II ДЕО	36
1. Финансирање тероризма.....	37
1.1. Међународни документи против финансирања тероризма	42
Међународна конвенција о сузбијању финансирања тероризма.....	43
Бечка конвенција УН-а против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци	43
Конвенција УН против транснационалног организованог криминала	44
Резолуција 1373 Савета безбедности УН.....	45
Документи ЕУ.....	46
Конвенција о прању, тражењу, запљени и конфискацији прихода стечених криминалом.....	48
Варшавска конвенција	49
ФАТФ	49
1.2. Национални документи против финансирања тероризма.....	52
Кривични Законик РС – део о финансирању тероризма и прању новца	53
Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма.....	54
Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела	57
Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење.....	59
Стратегије	62
III ДЕО.....	66
ЗАКЉУЧАК.....	67
ЛИТЕРАТУРА.....	69
САЖЕТАК	73

УВОД

Ако познајете непријатеља и познајете себе, не треба се бојати резултата стотина битки. Ако знате себе, али не и непријатеља, за сваку добијену победу такође ћете претрпети пораз. Ако не познајете ни непријатеља ни себе, подлећићете у свакој бици.

Сун Цу, кинески генерал из 5. века

Мастер рад са темом *Третман финансирања тероризма у међународном и домаћем праву*, неоспорно нам нуди чињенице да су проблем тероризма и решење тог проблема кључни изазови међународне заједнице и државе Србије у временима која долазе. Тренутна ситуација налаже подизање свести на највиши ниво на националној и међународној основи у циљу ефикасне борбе против тероризма. Циљ рада је објединити међународни и домаћи безбедносни систем у оквиру антитерористичког деловања, са нагласком на финансирање тероризма, и то са два аспекта: правног и институционалног. У разматрању ове проблематике коришћени су сви доступни ресурси како би се направила нит између антитерористичких оквира на међународној и домаћој сцени. У раду је разрађена материја међународног антитерористичког оквира, а потом и оквир антитерористичке борбе у Републици Србији. Анализом безбедносно - антитерористичког система у Србији дошли смо до закључка да је потребно усагласити систем са међународним системом и унапредити га пратећим законима.

Живимо у времену када је обавеза и одговорност сваке државе да обезбеди сигурну и безбедну средину за своје грађане кроз спровођење превентивних мера. Насупрот томе терористичко деловање прети да угрози ту стабилност. Један од начина на који му се може стати на пут је удруживање и синхронизација са међународним прописима, придруживање и ратификација докумената од важности за ефикасну борбу против тероризма.

Реформе су неопходне, јер је број терористичких акција у сталном порасту без обзира на све организованије супротстављање међународне заједнице на сузбијању тероризма. Тај процес је пред великим изазовом јер је евидентно да се терористичка идеологија константно регенерише и усавршава на све вишем техничко-технолошком

нивоу. Тероризам је једна подмукла творевина и стихијски се шири из разлога што је, на жалост, врло ефектна метода за остваривање циљева.

Насиље представља једно од најверодостојних обележја тероризма, чија комплексност зависи од више фактора. Потребна је систематичност и детаљност обраде свих конститутивних елемената тероризма и објективан критички поглед на тај феномен како би се сагледавао на прави начин на домаћој и међународној правној сцени. (Не)постојање адекватне дефиниције тероризма отежава сагледавање свих елемената, јер је делокруг деловања тероризма, технолошке методе и ефекат који производи склон сталној модификацији.

Медијска експанзија на тему тероризма је врло изражена. Широм света снимљено је хиљаде сати документарних филмова, репортажа, документарца, а написано је и обиље књига где је тероризам описан из угла водећих светских и домаћих познавалаца терористичких појава.

Применом нових метода и облика деловања над тероризмом постижу се различити ефекти: очекује се да ће се проблеми који су изазвали тероризам решити бољом анализом социјално-политичких узрока са једне, али и појачаном репресијом, са друге стране. Први, као ни други приступ нису дали задовољавајуће ефекте, јер демократским приступом терористи углавном постижу своје циљеве, док у другом случају кроз појачану контролу држава руши своју репутацију и углед.

Носиоци тероризма посредством офанзивне стратегије покушавају да од жртве изнуде уступке, што покреће одбрамбено-заштитни механизам и долази до сукоба. Због тога тероризам није само најгрубљи облик насиља већ представља плански сукоб, најчешће између држава и појединих терористичких организација. Овде можемо да приметимо политички елемент тероризма као један од чиниоца који одваја тероризам од осталих криминалних дела.

Покушали смо у раду да обухватимо све релевантне термине и феномене повезане са тероризмом, у циљу стварања једне свеобухватне слике. *Bona fide!* Јер, правда понекад спава али никад не умире (*Dormit aliquando ius, moritur nunquam*), па тако ни борба са тероризмом неће бити само мртво слово на папиру, надамо се.

У формулацији проблема истраживања пошли смо од чињеница да тероризам спада у ред најозбиљнијих и најдеструктивнијих савремених претњи безбедности појединаца, група, држава и међународне заједнице, који је склон модификацијама и

честим променама, што додатно отежава одбрамбени механизам терористичког деловања.

Иницијална истраживачка идеја проистекла је из доступних сазнања и схватања проблема тероризма у савременим међународним односима. Отуда се основна истраживачка идеја у овом завршном мастер раду може формулисати у облику питања: Да ли је третман тероризма у домаћем праву хармонизован са третманом тероризма у међународном праву?

Друштвени значај истраживања проблема огледа се у чињеници да у тренутку када тероризам представља глобалну безбедносну претњу, једну од највећих, потребно је ефикасније деловање правног и институционалног оквира националних и међународних актера, у циљу бољег схватања важности развоја јединственог антитерористичког модела борбе против тероризма.

Научно – стручни значај истраживања проблема има за циљ да се продуби свест о штетности тероризма као облику политичког насиља у односу на међународни и домаћи правни оквир, чије систематске мере могу да помогну у спречавању те појаве. Ефикасност терористичких акција огледа се у томе у којој мери су правне службе, службе безбедности и остали актери у могућности да им се супроставе. Поступак откривања, хватања и поступања обухвата предузимање одређених оперативно тактичких, техничких и истражних радњи. Потребно је развити превентивни модел деловања, а не чекати да се неки терористички напад догоди. Неоспорно је да је едукација, размена сазнања и искустава о тероризму, од великог значаја при његовом превентивном поступању, спречавању и сузбијању. Полазећи од тога, у овом раду основна намера је била да се на интердисциплинаран начин покушавају одредити и дефинисати појмови, социолошки, безбедносни, кривично-правни и међународно-правни аспекти тероризма, као и облици, видови и начини његовог испољавања, са примарним задатком да се дефинише правни оквир у спречавању и сузбијању тероризма.

Упредметном раду анализирају се питања о тероризму кроз претходна сазнања о третману финансирања тероризма у међународном и домаћем праву. Највећи број иностраних и домаћих аутора сматра да феномен тероризма представља важну политичку компоненту, што се примећује у билатералним уговорима, затим у државним законодавствима, као и у документима репресивних државних органа.

Тероризму као једном врло комплексном и сложенем облику деловања приступа се са много труда.

Предметовог мастер рада је третман финансирања тероризма и терористичких организација у међународном и домаћем праву.

У научно-стручној елаборацији предмета истраживања посебно се анализира међународни правни оквир, кроз улогу УН у стварању међународних правних инструмената за борбу против тероризма и финансирања, као и улога ЕУ и њених инструмената у борби против тероризма као и домаћи правни оквир у том подручју.

Структура рада по поглављима концепирана је тако да рад садржи четири поглавља. У сваком поглављу водило се рачуна да се задовоље стандарди, наведени у уводном делу.

Значајан сегмент предмета истраживања биће и стручно теоријско проблематизовање постојеће дефиниције тероризма и законских решења у међународном и домаћем праву усмерених на санкционисање кривичног дела тероризма, као и мере превенције.

Један од важних аспеката који прати развој тероризма су и стални напори да се изгради међународно-правни оквир за дефинисање правила и норми које се предузимају у правцу борбе против тероризма. Појавни облици тероризма, као и средства за његово спречавање и контролу дуго су већ предмет разматрања Уједињених нација, као и појединих регионалних организација. На међународном плану донето је више значајних докумената у циљу прецизирања појма тероризма, као и мера и поступака који се предузимају у правцу борбе против истог. Национална кривична законодавства су кључна када је у питању супротстављање тероризму.

Правне антитерористичке мере су мере којима се на нивоу међународне заједнице и у оквиру унутрашњих правних поредака стварају претпоставке за успешну превенцију и репресију свих врста и облика тероризма. Те мере укључују доношење међународних конвенција којима се регулишу питања дефинисања тероризма, финансирања терористичких организација, питања екстрадиције међународних терориста итд. Такође је значајно напоменути кривичноправно регулисање свих аспеката одбране од тероризма на унутрашњем плану државе, чиме се одређују надлежности, права и обавезе снага и субјеката безбедности али и других државних и друштвених субјеката који су од значаја за спречавање тероризма. Прављење оптималног модела одбране није лака и једноставна мисија, јер је процес усаглашавања

и имплементације међународних правних докумената у национално законодавство тежак и дуготрајан процес.

Основни категоријални појмови у директној вези са предметом истраживања у овом завршном мастер раду јесу *тероризам и терористичка организација*.

Да би могли научно-стручно потпуније истражити предмет истраживања, неопходно је да га рашчланимо на његове саставне структуралне чиниоце.

Први структурални чинилац предмета истраживања обухвата методолошки оквир истраживања са тежиштем на формулацији проблема, одређењу предмета, утврђивању циљева, постављању хипотеза, дефинисању начина и научно-стручне и друштвене оправданости истраживања.

Други структурални чинилац обухвата проблеме дефинисања тероризма и терористичких организација у међународном и домаћем праву са тежиштем на тешкоћама у дефинисању тероризма, третману тероризма и терористичких организација у међународним конвенцијама и домаћим прописима и усклађености домаћег права са међународним правом у области борбе против тероризма.

Трећи структурални чинилац предмета истраживања третира позитивну праксу међународних организација и националних система безбедности у сузбијању тероризма, првенствено са аспекта финансирања.

Просторно посматрано, предмет истраживања обухвата простор Републике Србије са нужним освртом на простор других земаља где међународне организације делују у борби против тероризма.

Временски гледано, предмет истраживања обухвата другу половину двадесетог и почетак двадесет и првог века, па све до данас, када тероризам поприма глобални карактер и представља глобални изазов.

Дисциплинарно, предмет рада припада научном пољу друштвено - хуманистичких наука, научној области правних и безбедносно заштитних наука, а делом и области политичких наука.

Истраживање у овом завршном мастер раду има свој стручно - научни и практични (друштвени) циљ.

Научно–стручни циљ израде овог мастер рада јесте *deskрипција, класификација и типологизација* правних инструмената у борби против тероризма на међународном и националном нивоу, пре свега на нивоу УН, ЕУ и правног система Републике Србије.

Практични (друштвени) циљ овог мастер рада јесте да се на основу добијених резултата формирају закључци о могућности усклађивања националних правних инструмената у борби против глобалног тероризма и идентификују проблеми који успоравају прилагођавање домаћег правног система међународним активностима на пољу спречавања тероризма, уз акценат на неопходност успешне међународне сарадње.

У овом раду хипотетички оквир истраживања чини једна општа (генерална) и три посебне хипотезе истраживања.

Главна хипотеза

Борба против финансирања тероризма захтева глобални приступ, а механизми и инструменти борбе против тероризма у значајној мери зависе од третмана овог кривичног дела у националном и међународном праву.

Посебна хипотеза(X-1):

Национално кривично законодавство има већи утицај на организовано супротстављање тероризму него међународно право.

Посебна хипотеза(X-2):

Иако је Европска Унија последњих година усвојила читав низ прописа и донела више аката на пољу борбе против финансирања тероризма, ипак, у Европској унији до данас није створен јединствени европски концепт борбе против тероризма због чега свака земља која је суочена с проблемом тероризма њему углавном приступа самостално.

Посебна хипотеза(X-3):

У последњим изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије криминална зона у области борбе против тероризма проширена је на нове инкриминације у складу са одредбама међународних уговора.

Имајући у виду тему, проблем и предмет мастер рада и његову сложеност, основни методолошки приступ биће интегративан, што нас упућује на околност да се неће запоставити ниједан теоријско-методолошки правац у овом завршном раду.

Методи специјализације:

- Догматским методом се утврђује шта свака правна јединица (реч, појам, мисао) и правна нормастварно значе, какво понашање захтева право од правних субјеката.

- Нормативни метод је близак догматском. Док је догматски усмерен ка конкретном значењу управне норме, нормативни метод право посматра као целовит нормативни систем са одређеном функцијом (његов састав и односе међу деловима). Догматски одређује значење, а нормативни остварење друштвене функције права.
- Историјски метод изучава како у одређеном друштвеном тренутку, под утицајем друштвених збивања, правна појава настаје, развија се и нестаје, уступајући место другој појави и тако непрестано.

С обзиром на то да је тероризам сложена целина, метода анализе нам је са методолошке стране помогла да анализирамо све чиниоце, својства и функције сложене појаве савременог тероризма и његовог третмана у међународном и домаћем праву.

Метод класификације нам је помогао да тероризам рашчланимо и разврстамо по одређеном критеријуму, односно да га класификујемо по његовим обележјима, мотивима, и испољеним облицима.

Из корпуса општенаучних метода у овом мастер раду су примењене: хипотетичко-дедуктивна и компаративна метода.

Хипотетичко-дедуктивну методу применили смо у истраживању како би формирали, односно приближили ставове о појму и другим данас познатим различитостима у вези са облицима испољавања тероризма, тј. како би омогућили лакше идентификовање узрочно-последичних веза између научног сагледавања и практичног манифестовања ове сложене глобалне друштвене појаве.

Компаративну методу користили смо ради поређења законских решења и других битних елемената из области тероризма у Републици Србији, Европској унији, на основу којих смо утврђивали разлике или сличности које постоје између њих.

Од метода за прикупљање података, у завршном мастер раду примењена је *метода анализе садржаја докумената*, као основна оперативна метода за прикупљање података из докумената који имају својство примарних и секундарних извора података.

У току самог пројекта истраживања користили смо доступне изворе и литературу одређене предметом истраживања. Узорак докумената који ће бити анализиран у овом завршном мастер раду, обухвата следећа главна документа из области међународног и домаћег права: Европска конвенција о сузбијању тероризма, Међународна конвенција о сузбијању финансирања тероризма, Међународна конвенција о спречавању терористичких напада бомбама, Конвенција против узимања талаца, Конвенција о

спречавању и кажњавању злочина против међународно заштићених лица, укључујући и дипломатске агенте, Конвенције о сузбијању терористичких аката у области ваздухопловства; од домаћих: Кривични законик РС, Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела, Стратегија националне безбедности РС, Национална стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма, Национална стратегија против организованог криминала, Национална стратегија за спречавање и борбу против тероризма.

Од овог мастер рада се очекује да уз примену научних метода прикупи и на научно прихватљив начин обради главне податке о третману тероризма и терористичких организација у међународном и домаћем праву и да на основу анализе правних извора изведе научно ваљане закључке о томе да ли је и у ком степену правни оквир борбе против тероризма и финансирања истог у Републици Србији усклађен са стандардима који су присутни у међународном праву.

Посебан допринос овог мастер рада може се очекивати у примени научних и стручних метода у анализи правног третмана тероризма, с обзиром на то да је важно да национални правни систем буде ефикасан и добро припремљен за изазове глобалног тероризма, јер националне кривично - правне јурисдикције још увек представљају кључну карику у сузбијању тероризма. Допринос овог мастер рада, осим правног, огледа се и у организационим аспектима антитерористичког деловања, првенствено у проблематизовању савременог дефинисања тероризма и антитероризма, те идентификацији продуктивних државних и међународних антитерористичких мера за ефикасну борбу против међународног и домаћег тероризма.

I ДЕО
Теоријски оквир истраживања

1. Појам и карактеристике тероризма

Један од проблема са којим се сусреће правна наука (кроз законе, конвенције, протоколе итд.) у свету је и непостојање једне опште дефиниције тероризма.

Можемо поћи од чињенице да је тероризам у потпуности нелегалан и нелегитиман акт, како појединца, тако и организоване групе. Правни оквир садржан у кривичном закону или другим правним документима дефинишу тероризам као кривично дело, тако да само на тај начин можемо да посматрамо и тражимо дефиницију тероризма. Проширујући ову тезу, долазимо до непосредног закључка да је потребно обратити све токове терористичког деловања са аспекта правне науке као и различитост од сличних форми – герила. Одступањанаравно да има, нарочито у случају ванредних околности, када се легитимитет смањује и дозвољавају се такве активности.¹

Стварање једне такве дефиниције нимало није лак посао, али се познаваоци слажу са тим да је неопходно до такве усаглашене дефиниције што пре доћи. Незахвално је притом говорити о степену развијености кривичног закона разних земаља, јер управо свака од њих тероризам сагледава у складу са сопственим системом. На овај начин правна антитерористичка борба упала би у сопствену замку.

Бројне институције су, за сопствене потребе и при обављању текућих делатности, дефинисале појам тероризма, о чему ћемо у наредним поглављима детаљније писати.

Реч тероризам долази из латинског језика (*terror, terroris*) и има значење велики страх, у француском језику користи се од XIV века, а енглески језик ову реч познаје од прве половине XV века.²

У француском језику тероризам се тумачи као – „скуп аката насиља које нека политичка организација врши да би утицала на становништво и створила климу несигурности“.³

У енглеском тероризам се наводи као – „метод владавине или супротстављања некој влади покушавајући да проузрокује страх“.⁴

¹М.Шкулић, *Организовани криминалитет - појам, појавни облици, кривична дела и кривични поступак*, Службени гласник, Београд, 2015., стр. 672.

²Д. Симеуновић, *Тероризам*, II издање, Правни факултет, Београд, 2009., стр. 19.

³J.Rey-Debove, *Dictionnaire de la langue française par Paul Raubert*, redaction dirigé par A. Reyet Paris, 1979., стр. 1950.

У речнику италијанског језика тероризам представља – „средство екстремног и илегалног насиља у политичкој борби“.⁵

Рафаел Лемкин одређује тероризам као умишљену употребу било каквог средства којим може да се створи општа опасност (*danger commun*).⁶ Тероризам се базира на застрашивању људи извођењем насилних радњи.

Sottile, A. (1938)⁷ под тероризмом подразумева метод криминалне активности коју карактеришу терор и насиље ради постизања одређеног циља.

Prontera, A. (2017) дефинише тероризам као сваки акт који је изведен као метод политичке борбе, уз употребу екстремног насиља према жртвама.⁸

Гласер сматра да је тероризам „коришћење насиља уз помоћ различитих средстава са циљем да се постигне појединачна, лична корист на рачун друштва или да се оствари одређена политичка доктрина од чега ће зависити да ли је у питању злочин општег права или политички деликт“.⁹

Роберт дефише тероризам: „као употребу мера насиља са циљем постизања политичких ефеката, појединим или колективним атентатима, рушењима у виду освајања, чувања или вршења власти у режији одређених политичких органа који настоје да произведу страх и несигурност“.¹⁰

Шмидт је издвојио двадесет и два елемента који карактеришу појам тероризма: употреба силе; политичко својство; изазивање страха; застрашивање; претња; очекивање психолошких ефеката; различитост жртава и шири предмет напада; организовано деловање; методи у стратегији борбе; кршење правила и нечовечност; уцена и принуда; публицитет; самовоља и одсуство дискриминације; најчешће жртве – цивили; жртве у принципу – невине особе; организовано вршење насиља; експонирање и приказивање „својих поступака“ другима; непредвидивост; прикривеност;

⁴C. Joyner, *The United Nations and Terrorism: Rethinking Legal Tensions Between National Security, Human Rights and Civil Liberties*, *Rolisu in International Studies, International Studies Perspectives*, vol. 5, br. 3, 2004., стр. 243.

⁵Исто.

⁶Исто.

⁷A.Sottile, *Le terrorisme international*, *Recueil des Cours*, Paris, 1938., стр. 96.

⁸V. Hoffman, *Defining Terrorism, in Terrorism and Counter Terrorism, Readings and Interpretations* - third edition, Rrerare by Russell D. Howard, Reid L. Sawyer, Natasha E. Bajema, Boston: Higher education, 2009., стр. 128.

⁹Исто.

¹⁰ Исто.

повнављање; злочиначко својство; захтеви и ултиматуми који се упућују другим људима.¹¹

У вези с тим Маркс је написао: „у већини случајева тероризам је скуп некорисних свирепости, које чине људи који су сами заплашени, покушавајући да прекину несигурност.“¹²

В. Лакер (Walter Laqueur), избројао је сто девет дефиниција тероризма од 1963. до 1981. године¹³, а има их много више. Он сматра да је тероризам допринос постизању политичког циља нелегалном употребом силе, када су мета невини људи.

Томашевски сматра да се „појмом тероризма обухватају различити акти насиља и угрожавања људских права и људских живота, као и јавних, односно заједничких и индивидуалних добара. У том мноштву и разноликости аката, који се подводе под појам тероризма, остаје део разлога због којих није могла бити утврђена једна свеобухватна и опште прихватљива дефиниција тероризма.“¹⁴ Разлог неуспешног покушаја да се постигне сагласност око дефинисања тероризма, треба тражити у чињеници да је тероризам увек политички мотивисан.¹⁵ Вилкинсон (Wilkinson Paul) користи синтагму политички тероризам. Према његовом мишљењу поред политичког постоји и криминални тероризам као „системско прибегавање терору у циљу стицања приватне материјалне добити“.¹⁶ Према Керберу „као симболичан акт, тероризам може бити анализиран као и други начини комуникације, анализом његова четири саставна дела: трансмитер (терориста); независни прималац (мета); порука (бомба, заседа или нека друга терористичка акција) и повратна спрега (реакција

¹¹Р.Гађиновић, *Тероризам*, Драслар партнер, Београд, 2005., стр. 39.

¹²Маркс – Енгелс: Писмо, јули 1870 – децембар 1874.

¹³ Учесталост дефиницијских елемената тероризма у сто девет дефиниција тероризма: насиље, сила – 83,5%; политички – 5%; страх, појачани терор – 51%; претња – 47,5%; (психолошки) ефекти и (очекиване) реакције – 41,5%; диференцијација жртава–циљ –37,5%; намерна, планирана, систематска, организована акција – 32%; метод борбе, стратегија, тактика – 30,5%; аномалије у кршењу прихваћених правила без хуманитарних ограничења – 30%; присила, изнуђивање пристанка – 28%; публицитет – 21,5%; самовољност, безлични, насумични карактер – 21%; цивили, неутралци, аутсајдери као жртве – 17,5%; застрашивање – 17%; наглашена невиност жртава – 15,5%; група, покрет, организација као извршилац – 14%; симболичан аспект, демонстрација другима –13,5%; непредвидивост, неочекиваност дешавања насиља – 9%; тајна, прикривена природа – 9%; поновљивост, серијски или кампањски карактер насиља – 7%; криминал –6%; захтеви постављени трећим странама – 4%. (L. Walter, *Reflections on terrorism, Foreign Affairs*, vol. 65, 1986., стр. 91.)

¹⁴К.Томашевски, *Изазов тероризма: проблеми сузбијања тероризма у међународној заједници*, Београд, Младост, 1983., стр 460 – 477.

¹⁵W. Rees, *Transatlantic Counter -Terrorism Cooperation: The new imperative*, Routledge London and New York, 2006., стр. 11.

¹⁶P. Wilkinson, *Political terrorism*, New York, Halsted Press, 1974., стр. 38.

одређеног круга слушалаца¹⁷. Основни пропуст јесте у поистовећивању тероризма и терора, што се у дефинисању тероризма треба избећи.

Ботхол (Gaston Bouthoul) је записао: „на тероризам су веома утицале интелектуалне и доктринарне идеје. У истраживању његових мотива може се открити променљиви ниво идеолошких вредности. Један за другим, идеолошки трендови су се ослободили серије терористичких насилних поступака чије је оправдање сагласно актуелном мишљењу које је засновано на патриотизму, национализму, расизму, културној нетолеранцији, религиозном фанатизму и политичкој догми¹⁸. Шројдер (Willemijn Schreuder) прихвата дефиницију из Вебстеровог универзитетског речника (1981), где је тероризам дефинисан као – систематско коришћење терора као средства застрашивања, а терор подразумева насиље које је обавила група у намери да се застраши становништво или влада ради одобрења њихових захтева.¹⁹

Тероризам се не може дефинисати, сматра Креншова (Martha Crenshaw), ако се не анализира сам акт тероризма, његов циљ и шансе за успех. За Креншову тероризам представља друштвено и политички неприхватљиво насиље усмерено на невинне људе да би се постигао психолошки ефекат.²⁰

Надаље, Крелинстен (Ronald D. Crelisten) дефинише тероризам као форму политичке комуникације. То је намерно коришћење насиља или претње насиљем које треба да изазове стање страха (или терора). Изазвани терор је средство помоћу којег се изазива попустљивост или послушност. Спровођење насиља или претња насиљем обично су усмерени на једну групу мета (жртве), док су захтеви за попустљивошћу усмерени према другој групи мета. Реч је о троструком односу између терориста и две различите групе мета. Послушност се изазива или одржава код једне групе мета, док слаби код друге групе мета од које се захтева попустљивост, као и код оних група које терористи сматрају својим непријатељима. Без обзира на то сваки тероризам утиче на односе између људи, појединаца или група. Тероризам је тактика употребе насиља или претња насиљем која има комуникативну сврху. Како и зашто се користи, зависи од контекста.²¹

¹⁷ Исто.

¹⁸ DŽ. R. Vajt, *Terorizam*, Alexandria Press, Beograd, 2004., стр. 66.

¹⁹ Исто.

²⁰ P. Wilkinson, *International Terrorism: the changing threat and the EU's response*, Chaillot Paper, No.84., 2005., стр. 10.

²¹ Исто.

Према Стерновој (Jessica Stern) тероризам представља акт насиља или претњу насиљем за лица која нису борци, односно да се изврши освета, постигне застрашивање, или на други начин утиче на неку публику.²²Та дефиниција је непрецизна, јер не идентификује починиоца нити његову намеру.

Директор израелског Института за антитерористичко деловање, Ганор (Boaz Ganor), дефинисао је тероризам помоћу одређивања његовог места у насилним сукобима, где је тероризам конвенционални сукоб, односно „насилна борба која користи или прети коришћењем насиља према цивилима, ради постизања политичких циљева, док је герилска борба насилна борба која користи или прети коришћењем насиља према војним метама, снагама безбедности или политичким вођама, због постизања политичких циљева“.²³

Затим, Џонсон (Paul Johnson) сматра да је тероризам намерно, систематско убиство, сакаћење и угрожавање невиних да би се подстакло страх зарад постизања политичких циљева.²⁴

Професор политичких наука са универзитета Џорџ Вашингтон Нетан Браун (Nathan Brown) дефинише тероризам као „извођење насилног акта, упереног против једне или више личности, са намером од стране починиоца тога акта да застраши једну или више особа и да на тај начин проузрокује остварење једног или више политичких циљева починиоца“.²⁵

Професор Сименуновић сматра да се феномен савремени тероризам може теоретски најопштије одредити као сложени облик организованог, индивидуалног и ређе институционализованог политичког насиља, који је обележен застрашујућим насилним, физичким и психолошким методама политичке борбе којима се, обично, у време политичких и економских криза (ретко и у условима остварене економске и политичке стабилности једног друштва) систематски покушавају остварити „велики циљеви“ који су потпуно непримерени датим условима, пре свега, друштвеној ситуацији и историјским могућностима оних који га, као политичку стратегију, упражњавају.²⁶

²²Д. Лапаш, *Рат против тероризма и концепт међународно - правног субјективитета*, Зборник Правног факултета у Загребу, св. 56, бр. 6., 2006., стр. 21.

²³Исто.

²⁴Р.Гађиновић, *Тероризам*, Драслар партнер, Београд, 2005., стр. 39.

²⁵ Исто.

²⁶Д. Симеуновић, *Тероризам*, II издање, Правни факултет, Београд, 2009., стр. 138.

Пашански сматра да је тероризам систематско вршење (или претња да ће бити извршено) оружаних аката на брижљиво одабране мете напада, по унапред утврђеном плану, са циљем изазивања политичких последица у друштву или шире у међународној заједници. Када се у терористичке акте – директно или индиректно, намерно или ненамерно укључе две државе или више држава, преко својих држављана или добара, који могу бити субјекти или објекти (или субјекти и објекти) терористичког акта – или када су терористичким актима угрожена лица или добра (или лица и добра) која уживају заштиту међународних конвенција – онда посредством елемената иностраности настаје међународни тероризам.²⁷

Димитријевић сматра да је сваки акт тероризма политички мотивисаних извршилаца одређен односом према власти и да јесте „према томе, политички“. Ако политичку суштину може понекад замаглити разноликост, тиме се суштина неће променити.²⁸

На основу анализе досадашњих дефиниција тероризма може се закључити да је то, заиста, један од најопаснијих начина примене насиља на цивилно становништво и институције државе у борби за остваривање политичких циљева. Веома је значајно да се терористичке активности систематски разликују од других радњи криминалних организација и патолошких убица.

За разлику од тероризма, насилни чин обичног криминалца није срачунат на изазивањенеких даљих последица – нарочито не психолошких – изван самог чина. Криминалац користи неки насилни чин којим „терорише жртву“.

Најзначајнија разлика између терористе и криминалца јесте у томе, што криминалац није заинтересован за утицај на јавно мњење – једино жели да узме новац и побегне, и да буде што мање запажен.

Све досадашње дефиниције тероризма имају свој квалитет, али ниједна дефиниција, још увек, у Организацији УН није општеприхватљива. За такав став Организације УН има оправдања. Многе дефиниције проткане су политичким мотивима онога ко дефинише тероризам или нису убедљиве у дефинисању терористичких радњи, па се тако добија простор за примену двоструких стандарда и одлаже почетак обрачуна са тероризмом на глобалном нивоу. Разлог неуспешног

²⁷Исто.

²⁸Исто.

покушаја да се постигне сагласност око дефинисања тероризма, треба тражити у чињеници да је тероризам увек политички мотивисан.²⁹

Политички мотив извршиоца услов је да би се нека радња означила као терористичка, јер је то једина дефиницијска компонента која раздваја тероризам од обичног криминалитета. Будући да се значење речи тероризам мењало кроз историју како би се прилагодило политичком ризику сваког наредног периода – веома је тешко одредити једну трајну дефиницију тероризма.

Највећи број аутора сматра да је за феномен тероризма значајна политичка компонента. То се може запазити и у билатералним уговорима, затим у законодавствима великог броја земаља, као и у документима репресивних државних органа.

Насиљем се демонстрира сила чију деструкцију надилазе психолошки ефекти. У литератури постоји висок степен сагласности о томе да је насиље најрелевантнија компонента при дефинисању тероризма, ипак се појам физичког насиља неминовно допуњује психолошким и структурним насиљем. Мотив терористе да изврши насиље још увек је и за научнике недоступан елемент терористичке активности.

Терористичке активности (све док су терористичке) никада немају масовну подршку грађана и становништва. Ако је пак имају онда то више није тероризам, већ герила или масовни устанак становништва. Захтеви терориста никада нису реални нити су утемељени на закону.

Како би се лакше дошло до приближне дефиниције појма тероризма, важно је имати у виду две карактеристике овог акта, које јасно стварају његову дистинкцију у односу на друге форме насиља. Тероризам увек погађа лица која нису борци, па стога тероризам није исто што и рат. Починиоци терористичког акта желе постићи нешто спектакуларно, драматично, како би изазвали несигурност и страх код становништва. У наставку биће наведене само неке дефиниције. Неки аутори сматрају да се приликом дефинисања тероризма пажња мора обратити на следеће: терориста је политички мотивисан субјект и припада некој организацији, његов циљ није само разарање материјалних добара, већ и постизање психолошког ефекта кроз ширење страха, несигурности и панике. Нема подршку критичне масе становништва, већ ради самостално или припада некој терористичкој организацији, мрежи. Захтеви су увек са

²⁹К. Томашевски, *Изазов тероризма: проблеми сузбијања тероризма у међународној заједници*, Београд, Младост, 1983., стр. 18.

политичком позадином и манипулацијом. Корак је испред реакције државе и њених органа. Могло би се овако набројати много чињеница на које треба обратити пажњу, што је само доказ сложености дефинисања овог појма. Професор Гаџиновић каже: “тероризам је организована примена насиља (или претња насиљем) од стране политички мотивисаних извршилаца, који су одлучни да изазивањем страха, збње, дефетизма и панике намећу своју вољу органима власти и грађанима”.³⁰

Упоредо са развојем и напретком човечанства, у техничком, материјалном, и културном погледу, развија се и тероризам, само још бржим темпом. Он као таква врста насиља у савременом свету тежи да изазове страх, такође и да унесе немир, а потом да дође до конфликта између две државе.³¹ Многи истраживачи покушавају да открију узроке тероризма као и „профил“ савременог терористе. Свакако савремени тероризам представља претњу држави и њеној безбедности.

Најприхватљивија дефиниција тероризма, по мишљењу аутора је, она коју је изјавио Кофи Анан, генерални секретар Уједињених нација током заседања 57. Генералне скупштине УН-а: "тероризам је по својој природи напад на фундаменталне принципе права, поретка, људских права и мирног решавања сукоба, свих принципа на основу кога се заснива систем УН-а". Иначе, битно је нагласити да Уједињене нације имају најзначајније место у пружању правног и организованог оквира у кампањи против тероризма.³²

1.1. Историјски примери тероризма

Феномен тероризма није творевина савременог доба, напротив, пратећи аспекте историјског развоја, корене тероризма налазимо још у периоду п.н.е. Даље, тероризам можемо поделити на период до појаве модерног тероризма и период постмодерног тероризма. Модерни тероризам је претрпео велику поделу са нападом на Светски трговински центар (11.09.2001. године), тако да раздобље модерног тероризма можемо да пратимо пре и после овог догађаја.

³⁰Р. Гаџиновић, *Антитероризам*, Драслар партнер, Београд, 2006., стр. 13.

³¹В. Димитријевић, *Тероризам*, Радничка штампа, Београд, 1982., стр. 47.

³²L. Walter, *A History of Terrorism*, Transaction Publishers. 2011., стр. 92.

Сматра се да је убиство Гаја Јулија Цезара 44. године п.н.е. био терористички акт. Уколико би ова претпоставка била прихваћена, био би то класичан пример атентата као терористичког акта.³³

Прва терористичка група основана је у Арабији (1065-1124), а на њеном челу био је Хасан Бин Сабах, шиитски проповедник из светог града Гома.³⁴ Група је, слично данашњим терористима, обучавала припаднике и спремала их за нападе, а најбољи међу њима стицали су титулу анђела смрти. Група је постојала десет година, након чега је њеном крају допринео један од ученика који је постао одметник. Постоји и становиште према којем је прва терористичка група била секта. Њени припадници називани су *Зилотима*.³⁵

Посебно се треба осврнути на тероризам у смислу *револуције*. У историји су забележена два догађаја. На првом месту, то је *Америчка револуција* (1775 – 1783), коју симболизује чувена Бостонска чајанка, а чија тековина је независност од Велике Британије, чиме и настају Сједињене Америчке Државе. За Европу је Америчка револуција била веома важна, али се на њу пре свега гледало као на „конзервативну“. *Француска револуција* (1789–1795) имала је исту идеју просвећености, револуције и промена, као и њена америчка претходница. Међутим, кренула је сасвим другим правцем. Револуционари, са Робеспјејером на челу, сматрали су да свим противницима револуције треба „утерати страх у кости немилосрдним прогањањем.“ Оваква постреволуционарна реакција представља пример политичког терора – терора власти који можемо пратити кроз векове, а који свој врхунац доживљава за време Хитлерове Немачке.

Терор власти, нихилизам, револуционаризам, тероризам као обред, тираноубиство, народна воља и још многи други историјски облици чине темељ развоја савременог тероризма.

Не постоји потпуни податак када је настао савремени тероризам и незахвалан је задатак дискутовати о томе. Постоји теорија да се савремени тероризам развија после Другог светског рата – па га сходно томе аутори деле на *стари* и *нови* тероризам. По аутору Брусу Хофману модерни међународни тероризам почиње отмицом авиона израелске националне авио-компаније, 22. јула 1968. године. *El Al* на лету из Рима за

³³Д. Симеуновић, *Тероризам*, II издање, Правни факултет, Београд, 2009., стр. 29.

³⁴ Исто.

³⁵Ж. Де Местр, *О насилном уништавању људске врсте*, у Списи о револуцији, Уметничко друштво Градац, 2001., стр. 91.

Тел Авив отели су терористи, припадници терористичке групе *Народни фронт за ослобођење Палестине*, која је деловала у саставу *Палестинске ослободилачке организације (ПЛО)*.³⁶ Иза овог напада приметна је политичка позадина а терористима је циљ био размена талаца у авиону за палестинске терористе који су били на одслужењу казне у израелским затворима.

Од тада, могло би се рећи да почиње ново раздобље терористичких активности. Терористи су постигли мобилност, медијску пажњу а тиме и глобалну претњу човечанству. Политика постаје позадина терористичких напада. Нова терористичка ера названа *савремени тероризам*, допринела је развоју различитих врста терористичких организација.³⁷ Националистички терористи представљају групе које траже самополитичко одређење. Делују у својим државама, с тим да уколико антитерористичке активности постану интензивне, почињу да раде у егзилу. Карактеристично је да имају дуготрајне кампање и истрајност до крајњег циља. Могу мобилисати велики број присталица. Примери оваквих група биле су *ИРА* и *ЕТА*. Идеолошки тероризам је посебно у седемдесетим и осамдесетим годинама подстакнут идејама екстремне левнице.

Овакве терористичке активности спроводиле су левичарске групе: *фракција Црвене армије* у Немачкој и *Црвене бригаде* у Италији. Убиство италијанског премијера Алда Мора била је најзначајнија терористичка активност Црвених бригада у Италији. Дејства фракција Црвене Армије огледала су се у нападу на крупне капиталисте, уз сарадњу са палестинским милитантима. На срећу, данас Црвене армије више не делују, а ако и постоје, то су само сегменти који својом величином и снагом не могу нанети проблеме. Наравно, опрез је и даље потребан. Вечита борба између Израела и Палестине (*Hesbollah* и *Hammas*), постала је не само историјска константа, већ и типичан пример религијско-политичког тероризма.

Посебну пажњу завређује тероризам који спонзорише или подржава држава. Државе овакав модел тероризма користе као оружје на домаћем терену или у другим државама. Најчешће мете су високи званичници држава, са којима постоје дубоки политички и војни спорови, као и припадници влада у егзилу односно дисиденти. Држава за ове потребе може користити ресурсе у виду људства и технике, а може „изнајмљивати“ плаћене групе. Данас постоје бројне земље које су уплетене у овакве

³⁶В. Hoffman, *Inside terrorism*, Columbia University Press, 2006., стр. 332.

³⁷ Исто.

активности: Ирак, Иран, Сирија, Либија, Судан, Талибани у Авганистану. Пример овакве акције је више атентата које извела Иранска држава на вође дисидената у егзилу. У наредним поглављима детаљније ћемо описати појавне облике тероризма.

1.2. Класификација тероризма

Тероризам, у складу са покушајем дефинисања, можемо поделити у више појавних облика. На тај начин даје се свеобухватна слика модерног схватања тероризма као феномена, док теоријска сазнања попримају реални оквир. Због његове комплексности, динамике и мноштва појавних облика, могуће су бројне класификације тероризма према различитим критеријумима.³⁸ Такође једна од отежавајућих околности приликом покушаја класификације тероризма јесте и постојање мешовитих облика. Ову констатацију нарочито примећујемо у деловању етно-сепаратистичких терористичких организација ИРА и ЕТА.³⁹

Класификација према циљној оријентацији

Тероризам је изразито циљна делатност и терористи увек знају за шта се боре, али се притом мора водити рачуна и о споредним циљевима. У пракси често долази до мешања циљева – главних и споредних.⁴⁰

Тероризам се према својим основним и најбитнијим циљевима може поделити на: идеолошки мотивисан тероризам – левичарски и десничарски тероризам.

Тероризам представља једну врло опасну појаву, која је на почетку 21. века постала најзначајнији безбедносни и правни изазов за државу, њене органе заштите као и за међународну заједницу. Терористичке активности су у 20. веку биле велики проблем за међународни систем безбедности тако да се претпоставља се да ће у 21. веку бити још већи проблем. Отуда је сваки помак у изналажењу метода, идентификацији садржаја тероризма значајан напредак ка стварању претпоставки за успешно

³⁸ Исто.

³⁹ Д. Симеуновић, *Тероризам*, II издање, Правни факултет, Београд, 2009., стр. 77.

⁴⁰ Исто.

супростављање том виду насиља. Потребна је интензивна припрема свих држава а не само неких у препознавању и супротстављању све чешћем и опаснијем насиљу.⁴¹

Феномен тероризма развијао се на основама деловања појединаца и група, затим у националним сукобима, тензијама, злоупотреби власти у земљама под влашћу диктатора и нефункционисању правне државе. Према идеолошкој основи тероризам се најчешће јављао у прошлости као ултрадесни („црни“ односно фашистоидни) и ултралеви („црвени“), тј. квазиреволуционарни, као мотивисани циљни тероризам. У односу на простор деловања јавља се урбани и рурални тероризам, тероризам на пловним путевима и тероризам у међународном ваздушном саобраћају. Према присуству на тлу сопствене државе може се, условно, поделити на унутрашњи и спољни тероризам (међународни).⁴² Унутрашњи терористи на територији сопствене државе могу извести терористички акт на страна дипломатска представништва или на лица са дипломатским имунитетом што представља „елемент иностраности“ и тако тај терористички акт постаје међународни. Унутрашњи тероризам подразумева да су грађани, власт или добра сопствене земље мета насиља терориста или претња насиљем.⁴³

Савремене облике међународног и унутрашњег тероризма треба разликовати од сличних активности као што су *герила* и *терор*.⁴⁴

За разлику од терориста, герилци носе исте униформе и формацијско наоружање - јавно се појављују и саопштавају циљеве своје борбе. У Женевској конвенцији од 12.08.1949. године, герилска дејства су дефинисана у члановима 4. и 13., а герилци треба да испуњавају и услове из члана 1. Хашког правилника и то: на челу је лице одговорно за своје потчињене; одређен је знак распознавања – амблем који се може уочити са растојања и да се поштују одредбе међународног ратног права.⁴⁵

У недемократским друштвима држава примењује терор и према својим грађанима ради насилног утицаја на јавно мњење и изнуђивања неких политичких одлука које у демократским околностима грађани те државе не би прихватили. Некада држава примењује терор и на сопствену опозицију, тј. када у њој постоје довољно јаке политичке личности које би у датим околностима за режим представљале проблем.

⁴¹A. K. Cronin, *Behind the Curve, Globalization and International Terrorism, in Terrorism and Counter Terrorism, Readings and Interpretations - third edition*, Prepare by Russell D. Howard, Reid L. Sawyer, Natasha E. Vajeta, Higher education, Boston, 2009., стр. 30 – 58.

⁴²Д. Симеуновић, *Тероризам*, II издање, Правни факултет, Београд, 2009., стр. 89.

⁴³ Исто.

⁴⁴ Исто.

⁴⁵J. Andrassy, *Међународно право*, Zagreb, 1990., стр. 377 – 386.

Разликују се две основне врсте терора: геноцидни терор и терор као начин владања. Геноцидни терор има за циљ потпуну ликвидацију једне националне, етничке или верске групе, а терор као начин владања је рационалнији и подразумева да уништење није прави циљ владања људима, јер када актер терора све уништи онда нема над ким да влада. Круг жртава је ужи од укупног становништва, док се под ширу мету може подвести манипулација и застрашивање.⁴⁶

Терористичке активности су веома сложене и још увек нису довољно разјашњене. За успешно супротстављање терористичким активностима рад у континуитету захтева озбиљан научноистраживачки рад и врхунску организацију заштите и контроле како би се на време уочили циљеви и методи деловања.

Циљеви терориста нису увек општег карактера, неки су глобалних размера, док се неки тичу само одређеног простора или заједнице или интересне групе. Исто тако, у литератури се препознају и етно – сепаратистички и верски тероризам, а које такође треба споменути.

Класификација тероризма према средствима и методима

Класификација тероризма према средствима

Према *средствима* која терористи претежно користе, или ће користити, тероризам можемо поделити на:⁴⁷

- 1) Класични (конвенционални) тероризам
- 2) Биохемијски тероризам
- 3) Нуклеарни тероризам.

Класификација тероризма према методима

Тероризам није само насилна творевина и појава – то је врло комплексан феномен састављен од низа специфичних активности које сами по себи нису насилне, а нужне су да би терористичка организација могла да функционише (финансирање, пропаганда итд.).

Терористичка организација не може да постоји и да функционише без финансијских и других средстава, без чланства и без одређених облика подршке, тако

⁴⁶Р. Гаџиновић, *Тероризам у политичкој теорији*, Савремена безбедност, бр. 2/2010, год. 17, вол. 28, 2010., стр. 18.

⁴⁷ Исто.

да сума метода као и онај метод у некој од сфера тероризма који га понајвише објашњава, одређују и тип тероризма.

На основу тога, према *методиматероризам* можемо поделити на следеће групе:⁴⁸

- 1) Класични (конвенционални) тероризам
- 2) Самоубилачки тероризам
- 3) Сајбер тероризам (употреба интернета у терористичке сврхе)
- 4) Наркотероризам.

Класификација тероризма према типу актера субјеката тероризма

- 1) Према њиховој улози:
 - а) актери извршиоци као субјекти тероризма;
 - б) невољни актери жртве као објекти тероризма и
 - в) они актери којима је упућена порука насиљем.
- 2) По својој позицији на хијерархијској лествици терористичке активности и степена организованости на:
 - а) припаднике руководства,
 - б) активисте,
 - с) следбенике и
 - д) симпатизере.

Према више повезаних критеријума општа *подела или класификација тероризма* изгледала би овако:

- 1) Индивидуални тероризам
- 2) Тероризам организација и илегалних група
- 3) Институционални тероризам (државни и сл.)

⁴⁸ Исто.

1.3. Третман тероризма и терористичких организација у међународном праву

Уједињене нације и Европска унија су доносиоци највећег броја конвенција и протокола из области антитерористичког деловања јер се тероризам схвата као озбиљна претња миру и стабилности. Свака од донешених конвенција односи се на тачно одређен вид терористичке активности. Правна наука не познаје идеалан модел заједништва теорије и праксе. Исто се може применити на норме у области антитероризма на међународном нивоу. Међународна заједница и међународно право дали су свој допринос антитерористичком деловању. Потврду томе представљају бројна документа, која су донета у различитим периодима, а која покривају различите области антитерористичког деловања.⁴⁹

На Трећој међународној конференцији у Бриселу, 1930. године,⁵⁰ и у оквиру Пете комисије говорило се о тероризму као деликту. Под тероризмом су се тада подразумевали различити злочини, као што су „изазивање опште опасности за живот и здравље људи“. Годину дана касније, на Четвртој конференцији у Паризу⁵¹ у завидној мери повећавају се радње које се дефинишу као терористичке. Женевској конвенцији о спречавању и кажњавању тероризма од 16.11.1937. године, коју је донело Друштво народа на Међународној конференцији посвећеној тероризму, претходио је сплет историјских околности. Атентати на југословенског краља Александра и министра спољних послова Француске Луиса Бортхона утицала су да се на заседању Савета Друштва народа исте године донесе резолуција којом се најстроже осуђују горе поменути атентати. Након тога је образован Комитет једанаест стручњака, који се поводом ове теме састајао два пута. На основу активности овог тела и донете резолуције, Друштво народа је у мају 1937. године сазвало Међународну конференцију посвећену тероризму.

Две конвенције дате су државама на ратификацију: Конвенција о спречавању и кажњавању тероризма, коју су потписале 24 државе и Конвенција о формирању међународног кривичног суда за суђење учиниоцима терористичких аката, коју је потписало 13 држава. Ни једна од ових конвенција није ступила на снагу пошто нису

⁴⁹З. Стојановић, *Међународно кривично право*, Правна књига, Београд, 2008., стр.25.

⁵⁰P. Wilkinson, *Why Modern Terrorism? Differentiating Types and Distinguishing Ideological Motivations*, *The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Control*, (ed. Kegley, C. W. Jr.), New Jersey, 2003., стр.439 – 455.

⁵¹D. A. Whittaker, *Terrorists and Terrorism in the Contemporary World*, London: Routledge, 2004., стр. 172.

биле ратификоване. Могло би се рећи да постоје два разлога што до ратификације ових конвенција није дошло: први, што појам тероризма није био прецизно дефинисан, а други што су догађаји који су уследили након ове конференције утицали да се државе окрену другим стварима (окупација Етиопије, избијање Другог светског рата).⁵²

Епилог ове антитерористичке правне кампање завршен је тиме што није успостављен Међународни кривични суд за суђење починиоцима терористичких активности. Конвенција о спречавању и кажњавању тероризма под тероризмом „подразумева кривична дела управљена против државе и чији су циљеви или природа у томе да изазову страх код одређених личности, групе лица или у публици“ (чл. 1, ст. 2). На основу Конвенције набројана су дела која се сматрају терористичким, а то су: убиство или тешка повреда шефа државе, његовог наследника или брачног друга, оштећење јавне имовине, дело којим се уништава или оштећује јавна имовина, поседовање, производња и стављање у промет оружја, муниције, експлозивних направа, штетних супстанци са намером да се изврши неко од наведених дела. Међутим, проблем правне природе садржан је у чињеници да се тешко могло доказати да је неки терористички акт управљен према некој страни држави. Други, свакако и највећи проблем је тај што ова конвенција никада није ступила на снагу. Разлоге треба тражити у чињеници да су ово били сами почеци формирања међународно-правне легислативе, па је Конвенција из 1937. године садржала многе нејасноће у смислу правног дефинисања појединих правних института, као и неслагања држава са одредбама Конвенције о спречавању и кажњавању тероризма. Неки сматрају да Конвенција није ступила на снагу услед наилазећег Другог светског рата, чиме је скренута пажња са проблема тероризма.⁵³

Други светски рат је привремено зауставио рад на међународном правном оквиру антитерористичког деловања. Након завршетка Другог светског рата, 1945. године формиране су Уједињене нације. Већ на Другом заседању Генералне скупштине УН 1947. године усвојена је Резолуција 177/II.⁵⁴ Резолуцијом се захтевало од Комисије за међународно право „да припреми нацрт злочина против мира и безбедности

⁵²Р. Леви, С. Пајовић, *Међународни тероризам и Латинска Америка*, Институт за међународну политику и привреду, 2002., стр. 77.

⁵³D. A. Whittaker, *Terrorists and Terrorism in the Contemporary World*, London: Routledge, 2004., стр. 172.

⁵⁴C. S. Roger, „*Negotiating Provisions Defining the Crime of Aggression, its Elements and the Conditions for ICC Exercise of Jurisdiction Over It*“, *European Journal of International Law*, Volume 20, Issue 4, 2009., стр. 1103 – 1115.

човечанства“.

Комисија је поднела Генералној скупштини нацрт кодекса, где се у чл.2., параграф 6. каже: „предузимање или охрабрење терористичких активности од стране власти једне земље у некој другој земљи, или толерисање од стране власти једне земље организованих активности које су срачунате на извођење терористичких аката у другој земљи проглашава се злочином против мира и безбедности човечанства и, према томе у сагласности са чл. 1., злочином који се налази у домену међународног права“.

Анализом горе наведеног члана уочава се да овај нацрт кодекса говори о злочину који може учинити држава. Овај документ у каснијим члановима наглашава и криминалну одговорност поједница. Иако нацрт овог кодекса никада није заживео, нити нашао примену у пракси, својеврстан је пример исказане воље држава да приступе процесу решавања проблема тероризма.⁵⁵

После завршетка Другог светског рата и интензивирања терористичких активности у земљама Европе, почиње и интензивнија међународно-правна активност на сузбијању тероризма. Напад палестинских терориста на Олимпијско село 1972. године у септембру месецу, у којем су страдали израелски спортисти, довео је до одлучне реакције међународне заједнице у формирању међународно-правних антитерористичких инструмената. Пре овог напада, у Токију је донета Конвенција о кривичним делима и неким другим актима извршеним у ваздухопловима од 14.09.1963. године, а ступила је на снагу 1969. године.⁵⁶ До краја 1989. године Конвенцију је ратификовало 127 земаља. У Хагу је 16.12.1971. године донета, а ступила на снагу годину касније, Конвенција о сузбијању незаконите отмице ваздухоплова. Ову конвенцију до 1986. године ратификовала је 121 држава. Своје место у законодавној активности УН добила је и Америчка конвенција о тероризму, донесена у Вашингтону 1971. године. Како би се спречили атентати на лица под међународном заштитом, у Њујорку је 1973. године донесена Конвенција о спречавању и кажњавању кривичних дела против лица под међународном заштитом, укључујући и лица под дипломатском заштитом. Током седамдестетих година XX века донесене су следеће конвенције: Европска конвенција о сузбијању тероризма (1977. године), Међународна конвенција против узимања талаца (1979. године), Конвенција о спречавању терористичких напада бомбама (донета 1997. године у Њујорку), Међународна конвенција о спречавању

⁵⁵ Исто.

⁵⁶З. Стојановић, *Међународно кривично право*, Правна књига, Београд, 2008., стр. 13.

финансирања тероризма (донета 1999. године у Њујорку). Такође је у Њујорку 2005. године донета Међународна конвенција о спречавању аката нуклеарног тероризма.⁵⁷

Генерална скупштина УН и Савет безбедности доносиоци су бројних резолуција у циљу супротстављања тероризму. Треба издвојити резолуцију 48/122 „Људска права и тероризам“, резолуцију 51/210 из 1996. године којом је основан „*Ad Hoc* Комитет отворен за све државе чланице и специјализоване агенције УН за развој међународног антитерористичког права“. *Ad hoc* Комитет за међународни тероризам је овом резолуцијом формиран 1973. године. Основни задаци су били: дефиниција међународног тероризма, утврђивање узрока међународног тероризма и утврђивање мера за спречавање међународног тероризма. После бројних дискусија чланица овог комитета, компромиса и договора, *Ad hoc* Комитет је тражио од Генералне скупштине УН следеће:⁵⁸

- 1) да без резерве осуди све акте међународног тероризма;
- 2) да узме у разматрање дебату о узроцима међународног тероризма садржану у извештају Комитета;
- 3) да позове све земље, као и одговарајуће органе ОУН, да допринесу прогресивном елиминисању узрока међународног тероризма.

Поред горе наведених, Комитет је упутио већи број препорука за побољшање активности у борби против тероризма.

Конвенција о кривичним делима и неким другим актима извршеним у ваздухопловима није дефинисала незакониту отмицу ваздухоплова као кривично дело. Исто тако не постоји обавеза земаља потписница да изруче починиоца кривичног дела предвиђеног Конвенцијом. Ипак, она је дала несумњив допринос развоју међународног права. Токијска конвенција је значајна, јер је то био пионирски међународно-правни акт који се на нивоу међународне заједнице односио на незакониту отмицу ваздухоплова. Тематику терористичке активности, која се огледа у отмици ваздухоплова, третирају три конвенције (Токијска, Монреалска и Хашка). Такође, треба додати: протокол којим је допуњена Конвенција за сузбијање незаконитих отмица ваздухоплова, усвојена у Пекингу 10.09.2010. године, допуну Протокола о сузбијању незаконитих отмица ваздухоплова, затим Протокол о сузбијању незаконитих аката насиља на аеродромима

⁵⁷ Исто.

⁵⁸К. Nuotio, *Terrorism as a Catalyst for the Emergence, Harmonization and Reform of Criminal Law*, Journal of International Criminal Justice, Oxford: Oxford University Press, 2006., стр. 113.

који служе међународном цивилном ваздухопловству, којим је допуњена Конвенција о сузбијању незаконитих аката уперених против безбедности цивилног ваздухопловства, сачињена у Монтреалу 23.09.1971. године. Протокол је потписан 24.02.1988. године.⁵⁹

У преамбули Конвенције каже се да земље партнери (обзиром на незакониту отмицу ваздухоплова приликом лета и опасности по сигурност људи и имовине, као и немогућности пружања аеродромских услуга и изазивања страха код људи у свету у цивилном ваздухопловству) сматрају да треба казнити преступника, јер ова појава изазива озбиљну забринутост. Ова преамбула представља снажан правни оквир за сузбијање овог вида терористичког акта. По многим решењима Хашка конвенција је напреднија од Токијске конвенције. У члану 1. наведено је шта се сматра кривичним делом у смислу ове конвенције. У члану 2. законодавац наглашава обавезу сваке државе да примени строгу казнену политику на сваког ко изврши отмицу на територији земље потписнице. У члану 4. назначене су државе од којих се тражи успостављање јурисдикције:⁶⁰

- 1) држава регистрације ваздухоплова;
- 2) држава првог слетања ваздухоплова;
- 3) држава у којој закупац има своје предузетништво.

У односу на Токијску конвенцију, по питању јурисдикције она представља напредак. Присутан је модел *aut dedere aut judicare* односно, или суди или изручи. Конвенција не даје места државама потписницама да се користе дискреционом методом по питању судског гоњења отмичара.

Посматрано са данашње тачке гледишта, Конвенција важно питање отмице ваздухоплова третира на знатно квалитетнији начин од Токијске. Њени квалитети садржани су у чињеници да се у тексту помиње кривично дело отмица ваздухоплова и у великој мери разрађено је и решено питање јурисдикције. У земљи у којој се буде спроводио судски процес за отмицу ваздухоплова предвиђено је да ће надлежни органи донети одлуку на исти начин као у случајевима обичног криминала озбиљне природе. Обзиром да Конвенција није решила питање политичког кривичног дела, то јој се може ставити на терет као неуспех.

⁵⁹ Исто.

⁶⁰С. Joyner, *The United Nations and Terrorism: Rethinking Legal Tensions Between National Security, Human Rights and Civil Liberties*, *Rolisu in International Studies, International Studies Perspectives*, vol. 5, br. 3., 2004., стр 58.

Конвенција је донета у Њујорку 16.12.1973. године, а ступила је на снагу 1977. године. Усвојена је на 28. заседању Генералне скупштине УН. Нормативно-правни посао на изради Конвенције завршила је Комисија за међународно право која је начинила нацрт исте. Ова конвенција је по први пут предвидела међународно-правни инструмент који регулише један од облика у којем се појављује међународни тероризам. Учестали напади на дипломатско-конзуларне представнике били су разлози за доношење овог документа. Право јасно мора одредити појмове у нормама, како би се избегле правне празнине, а тиме и слободна тумачења појмова, односно норми.⁶¹

Узимање талаца је један од начина извршења терористичког акта. Овај вид испољавања терористичке активности подразумева постојање две стране: извршиоца противправног акта и пасивног лица – таоца. Конвенцијом је утврђено да узимање талаца представља појаву међународног тероризма, те је то дело инкриминисано, без обзира да ли је оно извршено из политичких или других разлога. Њоме је утврђен појам таоца, а кривично дело чини свако ко узме таоца, ко покуша да изврши тај акт или ко саучествује у узимању таоца или покушају тог деликта. Радња извршења овог деликта⁶² састоји се од отмице неког лица и претње да ће исто убити или ранити.

На основу нацрта овог документа који је поднела СР Немачка, формирана је *ad hoc* комисија од 35 чланова. Дискусија није постигла посебан ефекат. Комисија је била једногласна по питању општих, односно одредби декларативног карактера. Међутим, када је комисија прешла на решавање појединачних и кључних питања, није било консензуса.⁶³

Несврстане земље исказале су резерву поводом примене Конвенције на ослободилачке покрете у овим земљама. Ако би акције ових покрета узимале у обзир и узимање талаца, онда би се и активност ослободилачких покрета сматрала терористичким актом. То је и разлог због кога су несврстани тражили да се направи јасна разлика између Конвенције и борбе за ослобођење. У својим иступањима

⁶¹ Исто.

⁶² Кривично дело узимања талаца одређено је чланом 1. Конвенције који гласи: „1. Кривично дело узимање талаца, у смислу ове конвенције, учини свако ко ухвати неко лице (у даљем тексту: талац), или га држи, прети му да ће га убити, ранити или наставити да га држи, да би приморао трећу страну, односно неку државу, међународну међувладину организацију, физичко или правно лице или групу лица, да изврши неки акт или се уздржи од неког акта као изричитог или лицитног услова за ослобођење талаца.

2. У смислу ове конвенције, кривично дело исто тако учини свако:

а) ко покуша да изврши акт узимања талаца, или

б) ко је саучесник лица које изврши или покуша да изврши акт узимања талаца“.

⁶³ P. Wilkinson, *International Terrorism: the changing threat and the EU's response*, Chaillot Paper, No. 84., 2005., стр. 15.

несврстане земље су износиле и чињенице да се под терористичким актом не подразумевају само активности појединца, већ и државе, што би у коначном представљало државни тероризам. Такође, њихова дипломатска борба била је усмерена на чињеницу да Конвенција не треба да врши повреду територијалног суверенитета и интегритета државе. Захтеви несврстаних земаља су потпуно оправдани. Они представљају превенцију у очувању суверенитета и интегритета. Са правног становишта, усвајањем ових захтева, Конвенција губи на својој снази и смањује дијапазон деловања. Захтеви несврстаних изазвали су политичка неслагања, посебно када је у питању био предлог политичке независности, питање територијалног азила, клаузула о забрани екстрадиције у појединим случајевима (јордански амандман) и формулисање коначног текста преамбуле. Посебно неслагање изазвало је питање апартхејда. Приликом дефинитивног усаглашавања текста о ослободилачким покретима, несврстане земље су тражиле да се поред колонијане доминације, стране окупације и расистичких режима убаци у текст и апартхејд. Овај предлог био је неприхватљив за западне земље које су се позвале на текст Додатног протокола 1. (чл.1. параграф 4.) од 1977. године, који је идентичан, поновљен у компромисној клаузули, рекавши да се у њему не помиње реч апартхејд. Несврстане земље су прихватиле ово тумачење, али су тражиле да у извештај Комитета уђе објашњење да се под расистичким режимима подразумева апартхејд, што је другој страни одговарало. Компромисно је решено и питање клаузуле о неповредивости територијалног интегритета и политичке независности држава.

После бројних дипломатских активности и правног усклађивања, Конвенција је донесена 1979. године. Члан 1. Конвенције дефинише прекршај узимање талаца, а члан 2. наглашава да се покушај и саучесништво сматрају прекршајем из члана 1. Конвенције. Позивају се државе да овај деликт уврсте у своје унутрашње право и квалификују га као кривично дело. Конвенција садржи и начела активног и пасивног суверенитета. Конвенција садржи принцип *aut dedere aut jure* (или изручи или суди). Питање екстрадиције решено је на начин да се она одбија због расне припадности, вероисповести, националне припадности, етничког порекла или политичког уверења. По питању екстрадиције уводи се ново правило да држава потражитељ обезбеди слободан кривични поступак.⁶⁴

⁶⁴ Исто.

Ова Конвенција подразумева примену како превентивних, тако и репресивних мера. По први пут се у једној међународној конвенцији оваквог типа легализује и као таква реафирмише борба ослободилачких покрета.

Најчешћи вид терористичких напада представљају напади бомбама. Ове нападе третира Конвенција која је настала у Њујорку 1997. године. Терористички напад бомбама спада у конвенционални тероризам, односно убилачки тероризам са дистанце. Овај вид напада је најбезбеднији за терористе, јер се не излажу директно самом нападу, већ експлозивну нараву активирају са дистанце. Овај акт може се вршити постављањем експлозивних направа, испаливањем пројектила и коришћењем других средстава која наносе губитак у људству и велику материјалну штету. Жртве су цивили, а мотив је политички.

Конвенција прописује режим универзалне јурисдикције за незакониту и намерну употребу експлозива и других смртоносних материјала ради убијања или телесног разарања људи или проузроковања велике материјалне штете на таквим местима.

У члану 1 став 3б, Конвенције кажњив је напад на стратешка места од јавног интереса, као што су водоводи, канализациони системи, енергетски извори, извори горива и комуникације. Такође, чланом 1. став 5, кажњив је напад на јавна места односно зграде, улице или друга места отворена за јавност. Чланом 1. став 6, кажњив је напад на јавни ситем превоза. Законодавац је читавим низом чланова дефинисао места, тачке бомбашких напада, што представља добру страну ове конвенције. На тај начин обухваћен је велики део стратешких тачака и потенцијалних мета бомбашких терористичких аката, али се тим набрајањем ризикује да неки објекат буде изостављен. У Конвенцији се види да је покушај, организовање и подстицање на извршење овог кривичног дела кажњиво. Кажњавањем претходно поменутих активности постиже се превентивна антитерористичка мера, јер се кроз правни систем кажњавају починиоци, без обзира што само кривично дело није учињено. У случају доказивања ових активности, напушта се простор предвиђен за презумпцију невиности у конкретном случају и ствара се могућност кажњавања починиоца, чиме се реализација претње отклања.⁶⁵

Конвенција детаљно разрађује питање бомбашких напада, третирајући врло темељно потенцијалне мете, уз присутан проблем могуће празнине у набрајању.

⁶⁵W. Rees, *Transatlantic Counter -Terrorism Cooperation: The new imperative*, Routledge London and New York, 2006., стр. 55.

Конвенција дефинише и решавање спора насталим по питању тумачења или примене Конвенције.

Европска конвенција о сузбијању тероризма донесена је 1977. године.⁶⁶ Потписнице Конвенције су чланице Савета Европе, а Конвенција се доноси у циљу постизања већег јединства у борби против тероризма. У преамбули се експлицитно наводи да је циљ Конвенције да се “предузму ефикасне мере како учиниоци таквих радњи не би избегли гоњење и казну”. Иако Конвенција у већој мери имплементира правна решења и институте који су садржани у раније донесеним конвенцијама и протоколима УН, ипак карактерише је врло детаљно разрађена проблематика екстрадиције. Полази се од чињенице да су државе потписнице “уверене да је за издавање лица посебно ефикасно средство за постизање тог резултата”.

Екстрадиција се према овој Конвенцији неће спроводити уколико је захтев за екстрадицијом учиниоца “у сврху гоњења и кажњавања лица из разлога његове расе, религије, националности или политичких ставова или ако стање тог лица може бити отежано због неког од тих разлога”. Поступак арбитраже предвиђа да Арбитражно тело чине по један представник држава учесница у арбитражи, а два арбитра бирају трећег. Уколико у року од три месеца од подношења захтева за арбитражу једна од страна не одреди арбитра, то ће урадити председник Европског суда за људска права. Постоји јако сложен механизам по питању избора арбитра, који детаљно разрађује члан 10. Конвенције. Сложеност поступка арбитраже потврђује чињеницу о њеној важности и доказује колико је законодавац водио рачуна о принципу паритета, као једног од основних постулата Европске уније. Арбитражно веће одлучује већином гласова и његова одлука је коначна.

Свака држава може приликом потписивања Конвенције ограничити њену примену на одређени део своје територије. Исто тако, држава може и након ратификације проширити примену конвенције на својој територији и повући своју изјаву по питању пристанка на назначену територију, а довољно је да о томе обавести генералног секретара Савета Европе.

Државе могу изразити резерву приликом подношења свог инструмента ратификације у вези са изручењем лица починилаца кривичног дела, уколико сматрају

⁶⁶ Протокол број 14. уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (“Службени лист СЦГ” Међународни уговори, бр. 5/2005).

да се ради о делу које је политички мотивисано. Оне морају узети у обзир и детаљно проучити све околности и тежину кривичног дела.

Посматрајући овако конципирану анализу конвенција и протокола, закључило би се да ова правна документа представљају не идеалан, али добар правни оквир, јер треба се запитати како би се уопште могло деловати на међународном нивоу да није ових докумената. Овде се види тенденција развоја правних механизма УН и ЕУ, као стожера повезивања држава, па и та чињеница охрабрује. На крају, нико не може оспорити чињеницу да се доношењем конвенција и протокола ствара кохерентност међу државама у борби против тероризма. Исказана воља и жеља у овом правцу деловања добар је основ за унапређење међународно-правне легислативе.

Посматрајући одговорност држава у међународном праву, намеће се чињеница постојања противправног понашања како физичких лица, тако и држава на међународном плану. Стварајући међународно право и међународне организације, државе на њих преносе део свог суверенитета и ограничавају своју самовољу. Истовремено, остају надлежне да се брину о спровођењу правила међународног права, јер не постоји неки виши ауторитет који би обезбедио то право. То се може окарактерисати као својеврсни *contradictio in adiecto*. Управо ова чињеница представља и главни проблем у ефикасној примени норми међународног права, односно у конкретном случају, антитерористичких конвенција и протокола.

Међународна правна помоћ у кривичним стварима омогућава сарадњу међу државама, у циљу спречавања и кажњавања лица одговорних за извршење кривичних дела. Ова делатност одређује се међународним уговорима или прописима домаћег законодавства, а циљ јој је да, на основу солидарности и сарадње међу државама, омогући кривично гоњење учинилаца кривичних дела и извршење изречених кривичних санкција и у случајевима када одређене радње у вези са кривичним поступком или извршењем кривичних санкција треба предузети у иностранству.

Закони унутар држава и међународне правне норме могу уредити област сарадње држава, посебно по питању антитерористичких конвенција и протокола. Међутим, пошто је њихово поље деловања доста широко, а утицај у смислу обавезности мали, њихова ефикасност мериће се степеном свести држава да само међусобном сарадњом и применом међународних правних норми могу заштитити своје грађане од разарајућих последица терористичких напад.

1.4. Третман тероризма и терористичких организација у домаћем праву

Правни опис кривичног дела тероризма значајно је измењен и прилагођен захтевима који произилазе из међународних аката, посебно одредбама Конвенције Савета Европе о спречавању тероризма из 2005. и Оквирне одлуке Савета ЕУ о сузбијању тероризма из 2002. године, која је измењена Оквирном одлуком из 2008. године. Међутим, с обзиром на чињеницу да се тероризам глобално проширио последњих година и да су грађани у сталном страху од терористичких напада, од држава се тражи да спрече и спрече терористичке активности кроз ефикасне мере борбе против тероризма. У складу са таквим захтевима, извршене су делимичне измене у законској дефиницији кривичног дела тероризма и предвиђене су веће казне за починиоце.

Према одредбама члана 391. став 1. Кривичног законика РС⁶⁷, тероризам се посматра у контексту:

(1) Ко у намери да озбиљно застраши становништво, или да принуди Србију, страну државу или међународну организацију да нешто учини или не учини, или да озбиљно угрози или повреди основне уставне, политичке, економске или друштвене структуре Србије, стране државе или међународне организације:

1) нападне на живот, тело или слободу другог лица;

2) изврши отмицу или узимање талаца;

3) уништи државни или јавни објекат, саобраћајни систем, инфраструктуру укључујући и информационе системе, непокретну платформу у епиконтиненталном појасу, опште добро или приватну имовину на начин који може да угрози животе људи или да проузрокује знатну штету за привреду;

4) изврши отмицу ваздухоплова, брода или других средстава јавног превоза или превоза робе;

5) производи, поседује, набавља, превози, снабдева или употребљава нуклеарно, биолошко, хемијско или друго оружје, експлозив, нуклеарни или радиоактивни материјал или уређај, укључујући и истраживање и развој нуклеарног, биолошког или хемијског оружја;

⁶⁷Сл. Гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019).

6) испусти опасне материје или проузрокује пожар, експлозију или поплаву или предузима друге општеопасне радње које могу да угрозе живот људи;

7) омета или обустави снабдевање водом, електричном енергијом или другим основним природним ресурсом које може да угрози живот људи, казниће се затвором од пет до петнаест година.

(2) Ко прети извршењем кривичног дела из става 1. овог члана, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

(3) Ако је при извршењу дела из става 1. овог члана наступила смрт једног или више лица или су проузрокована велика разарања, учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

(4) Ако је при извршењу дела из става 1. овог члана учинилац са умишљајем лишио живота једно или више лица, казниће се затвором најмање дванаест година или доживотним затвором.

(5) Ко набавља или оспособљава средства за извршење кривичног дела из става 1. овог члана или отклања препреке за његово извршење или са другим договара, планира или организује његово извршење или предузме другу радњу којом се стварају услови за његово непосредно извршење, казниће се затвором од једне до пет година.

(6) Ко ради извршења дела из става 1. овог члана упућује или пребацује на територију Србије лица или оружје, експлозив, отрове, опрему, муницију или други материјал, казниће се затвором од две до десет година.

И Д Е О

1. Финансирање тероризма

У овом поглављу мастер рада даће се преглед најбитнијих аспеката повезаних са прањем новца и финансирањем тероризма, у оквиру међународног и домаћег институционалног оквира.

Прање новца сматра се једном од највећих препрека одржавању ефикасног међународног финансијског система.⁶⁸ Прање новца је дводимензионални извор за терористичке организације. То је такође алат за прикупљање новца и такође алат за њихово премештање. Према Светској банци (2003), „прање новца је процес којим се приходи од криминалних активности (тј. кривичног дела) прикривају у покушају прикривања порекла њихове ситуације и легитимитета употребе у будућности“.⁶⁹ Иако су финансирање тероризма и прање новца синергистички, јер терористи и криминалци користе сличне врсте трансакција које укључују употребу неактивних компанија и испоруку тајног новца, многе мере против прања новца проширене су у борби против финансирања тероризма. Финансирање тероризма укључује подржавање тероризма путем убризгавања новца (легално или незаконито стечен), док прање новца укључује претварање новца из илегалног у законите оквире.⁷⁰ Финансирање тероризма се такође назива и посматра "супротно од прања новца", јер укључује финансирање извршења криминала и прања новца или незаконито стечених средстава, укључујући криминал.⁷¹

За већину земаља прање новца и финансирање тероризма покрећу значајна питања у погледу спречавања, откривања и кривичног гоњења. Софистициране технике које се користе за прање новца и финансирање тероризма додају сложености ових питања. Такве софистициране технике могу укључивати различите врсте финансијских институција; вишеструке финансијске трансакције; коришћење посредника, као што су финансијски саветници, рачуновође, корпорације и други пружаоци услуга; трансфери

⁶⁸ M. Buchanan, *Dirty Money*, Part 3: Terrorism, 2006., стр. 36.

⁶⁹ <http://documents1.worldbank.org/curated/en/982541468340180508/pdf/634980WP0Refer00Box0361517B0PUBLIC0.pdf>, датум приступа 08.11.2020, стр.2.

⁷⁰ M. Ahmad Naheem, *Money laundering: A primer for banking staff*, International Journal of Disclosure and Governance, vol. 13, issue 2, 2016., стр. 135-156.

⁷¹ *Money Laundering and Financial Crimes Country Database*, United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, 2010., стр. 4.

у, кроз и из различитих земаља; и коришћење различитих финансијских инструмената и других врста имовине која чува вредност.

Једна од карактеристика организованог криминала, организоване криминалне групе је стварање блиских контаката и веза са истакнутим појединцима из сфере привреде и политике и настојање да се профит стечен на незаконит начин убаци у легалне токове. Спрега корупције, организованог криминала и финансирања тероризма је неоспорна. Новац представља робу на тржишту, којом се најлакше и најбрже тргује. Путем корупције, организоване криминалне групе криминалним активностима долазе до финансијских средстава. Овакав начин стицања капитала за организовану криминалну групу представља константну привредну делатност. Након стицања капитала, исти различитим радњама покушава да опере и убаци у легалне токове. Потом се таквим новцем финансирају терористичке активности, које на крају доводе и до реализације замисли терориста.

Држава се може супротставити финансирању тероризма, али веома тешко због мобилности капитала и могућности брзог мењања банковних рачуна, те постојања држава које представљају “порески рај” (Маршалска острва, Сејшели, Холандски Антили итд.). Међународна сарадња побољшава могућности борбе држава против финансирања тероризма. Основни принципи превентивног деловања по овом питању су: надзор над банкарским рачунима, конфискација имовине стечене незаконитим радњама и забрана конверзије имовине. Спровођење финансијских трансакција на међународном нивоу створило је сиву зону, тј. простор финансијске делатности невладиних и хуманитарних организација, где је контрола врло сложена. Феномен финансирања тероризма треба посматрати као сложenu појаву у корелацији са корупцијом и организованим криминалом, те и ове активности треба сузбијати. Неопходна је већа транспарентност код отварања банковних рачуна и финансијских трансакција и мора постојати сарадња свих институција на међународном нивоу, чије активности могу допринети сузбијању финансирања тероризма.⁷² Притом, међународна заједница је финансирање тероризма препознала као акутни проблем по безбедност, означивши ову радњу као основ свих терористичких активности.

Прање новца је, међутим, у основи једноставан концепт. То је процес којим се прикривају приходи од криминалних активности како би се прикрило њихово незаконито порекло. У основи, прање новца подразумева профит криминалне

⁷² Исто.

имовине, а не саму имовину. Финансирање тероризма је такође једноставан концепт. То је финансијска подршка, у било којем облику, тероризма или оних који подстичу, планирају или се баве тероризмом. Међутим, дефинисање тероризма је сам по себи, термин који може имати значајне политичке, верске и националне импликације из земље у земљу. Прање новца и финансирање тероризма често показују сличне трансакцијске карактеристике, углавном повезане са прикривањем.

Они новац шаљу у нелегалне фондове легалним каналима како би умањили своје криминално порекло, док они који финансирају трансфер средстава која могу бити легална или недозвољена у пореклу на такав начин а како би се прикрила њихова изворна и крајња употреба, као што је подршка тероризму. Али резултат је исти - награда. Када се пере новац, криминалци профитирају или се награђују прикривањем кривичног дела које ствара тај прилив прихода и прикривањем порекла онога што се чини легитимним. Слично томе, они који финансирају тероризам награђују се прикривањем порекла својих средстава и прикривањем финансијске подршке за спровођење својих терористичких стратегија и напада. Методе прања новца су: а) прање руку - када чланови групе користе мање количине новца за куповину робе и плаћање услуга за потребе криминалне организације, б) машину за прање породичног новца - када група пере новац преко банака и других финансијских организација у складу са својим циљевима, в) заједничке веш машине - када је неколико криминалних организација у сарадњи са банкарским, финансијским, берзанским и остале институције организују прање новца као сталну активност и г) прање веша - када организована криминална група нуди локалним криминалцима или мањим групама "услуге прања новца".⁷³

Са концептуалног становишта, прање новца је процес претварања илегалних прихода како би средства постала легитимна и на тај начин ушла у ток легалне трговине. Ово дело је у почетку класификовано као злочин у вези са опраним приходима од трговине дрогом. Прање новца је, дакле, уграђено у кривично право држава као злочин повезан са предикатним кривичним делом трговине дрогом. Финансирање тероризма повезано је са прикупљањем средстава или имовине ради спровођења терористичких акција или финансирања структуре организације. Технике које се користе за прање новца су у основи исте као и оне за прикривање извора и употребе за финансирање тероризма. Средства која се користе за подршку тероризму

⁷³M. Ahmad Naheem, *Money laundering: A primer for banking staff*, International Journal of Disclosure and Governance, vol. 13, issue 2, 2016., стр. 135-156.

могу потицати из легитимних извора (директно државно финансирање, донације, профита или добити од легитимних економских активности итд.) или из нелегитимних извора (попут средстава од криминалних активности, кријумчарења, корупције, изнудних отмица, крађа, и било коју другу незакониту активност која доноси добит), или обоје. Слично томе, у случају прања новца важно је сакрити извор средстава тероризма, без обзира да ли је порекло легитимно или не. Терористичке групе користе различите методе за финансирање својих активности како би прикриле своје финансијске покрете: пословна предузећа или добротворне организације; правне и финансијске олакшице које нуде државе и територије које су порески рајеви и алтернативни систем дознака, државе означене као које не сарађују; кријумчарење готовог новца (физички превоз готовине или валуте); структуисање депозита на или повлачење са банковних рачуна; употреба лако преносивих новчаних инструмената; и претварање и неправилна употреба ланаца за набавку злата и драгоценог камења. Ова два приступа повезана су са различитим стварностима: оба обично користе исте технике премештања средстава, један се односи на прање неисправно стечених добитака, а други са финансијским трансакцијама везаним за активности терористичких организација. Технике коришћене за прање новца су у основи исте као и оне које се користе за прикривање извора и употребе за финансирање тероризма.⁷⁴

Различите фазе прања новца и финансирања тероризма догађају се у низу различитих земаља. На пример, постављање, слојевитост и интеграција могу се догодити у три одвојене земље; једна или све фазе могу се уклонити са првобитног места злочина. У погледу мера за спречавање и откривање ових активности, терористичка и криминална имовина представљају исте претње финансијским и јавним институцијама; стога се стратегије дизајниране да користе финансијске системе за борбу против прања новца могу такође успешно применити у борби против финансирања терористичких активности.

Побеђује ли се у рату против тероризма? Скоро 20 година након 11. септембра 2001., резултати су, нажалост, не баш охрабрујући. Део проблема лежи у способности непријатеља да користи глобализацију у своју корист, други део лежи у неспособности влада да, под окриљем међународне организације попут Уједињених нација, спроведу глобалну политику која настоји да спречи финансирање тероризма. Неке земље, прва Сједињене Државе, усвојиле су посебне антитерористичке законе и прописе. Али ове

⁷⁴J.Dowel, G. Novis, *The consequences of money laundering and financial crime*, Financial Action Task Force, *The Financial War on Terrorism*, Paris, 2001., стр. 95.

мере нису резултирале стварањем сличног законодавства у свету. Европа, нарочито, није била успешна у спречавању финансирања терористичких организација и прања новца на својој територији. Када су у питању Сједињене Државе, европски одговор је до сада био слаб, делимичан и, коначно, мало ефикасан. Али поука прошлих неуспеха је да, у глобализованом свету, мере намењене борби против финансирања тероризма морају бити глобалне да би биле окруњене успехом.

Америчка интервенционистичка политика, вођена изван било којег институционалног оквира, заправо није одузела оружаним исламским организацијама њихове изворе прихода. Искористивши слабо законодавство у Европи, ове терористичке групе (али и криминалне групе) једноставно су пренеле своје активности прања новца са Новог на Стари континент. На исти начин, финансијери тероризма повукли су свој капитал са америчког тржишта како би га реинвестирали у Европи.

Напади превазилазе неуспех западних демократија у спречавању њихових непријатеља да се пронађу средства. У стварности, брзи и енергични одговор САД-а једноставно је трансформисао Европу у нову оперативну и финансијску базу исламског тероризма на западу. Док је пре 11. септембра стари континент био мање заинтересован од Сједињених Држава за прање новца, данас Европа преовладава као светски центар ове активности. Такође привлачи муслиманске инвеститоре из целог света - посебно Саудијце - који до сада имају неповерење у Сједињене Државе.

Да резимирамо, за сваки терористички акт, без обзира на његову организациону структуру и разорни елемент, потребна су одређена финансијска средства. Без обзира на висину финансијских средстава која се улажу у један терористички акт, она представљају *conditio sine qua non*. Посебну улогу у антитерористичком деловању има Међународна конвенција о сузбијању финансирања тероризма. Она представља међународно-правни акт од посебног значаја, коју ћемо детаљније објаснити у наредном поглављу, као и остале релевантне документе.⁷⁵

⁷⁵ Исто.

1.1. Међународни документи против финансирања тероризма

Током година је донето више међународноправних аката. Поделићемо их у групе:

- Документи ОУН
- Документи ЕУ и Савета Европе
- Препоруке ФАТФ

Неки од докумената су:

1) Конвенција ОУН против недозвољене трговине опојним дрогама и психотропним супстанцијама, донета 1988. године у Бечу,⁷⁶

2) Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом, донета новембра 1990. године у Стразбуру,⁷⁷

3) Директива за спречавање коришћења финансијског система у циљу прања новца из 1991. године,⁷⁸

4) Коминике настао као резултат договора шефова влада држава Комонвелта, донет октобра 1993. године на Кипру. Овом приликом је прање новца идентификовано као озбиљна претња финансијском систему широм света,⁷⁹

5) Конвенција УН против транснационалног организованог криминала, донета 2000. године у Палерму,⁸⁰

6) Међународна конвенција о сузбијању финансирања тероризма⁸¹ и

7) Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма, донета маја 2005. године у Варшави.⁸²

⁷⁶ Конвенција ОУН против недозвољене трговине опојним дрогама и психотропним супстанцијама. Службени лист СФРЈ – Међународни уговори. Бр. 14 (1990).

⁷⁷ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/141>, датум приступа 10.11.2020.

⁷⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A124016>, датум приступа 07.11.2020.

⁷⁹ <https://library.commonwealth.int/Library/Catalogues/Controls/Download.aspx?id=2331>, датум приступа 07.11.2020.

⁸⁰ <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>, датум приступа 05.11.2020.

⁸¹ <https://www.un.org/law/cod/finterr.htm>, датум приступа 06.11.2020.

⁸² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005PC0426&from=SK>, датум приступа 10.11.2020.

Међународна конвенција о сузбијању финансирања тероризма

*International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism*⁸³ потписана је 9. децембра 1999. године у Њујорку, а ступила на снагу 10. априла 2002. године. Конвенција има 28 чланова. Поставља захтев државама уговорницама да предузму кораке ради спречавања и супротстављања финансирања терориста, било директног или индиректног, преко група које тврде да имају хуманитарне, социјалне и културне циљеве или које се ангажују у нелегалним активностима, као што су трговина дрогом или оружјем. Обавезује државе чланице да успоставе адекватан нормативни оквир у националним законодавствима, који би подразумевао одговорност правних лица за финансирање тероризма. Одговорност може бити кривичноправна, грађанскоправна или управноправна. Конвенција, такође, предвиђа идентификовање, замрзавање и заплену средстава за терористичке активности, уз искључење могућности позивања на банкарску тајну, као оправдање за одбијање да се сарађује.

Бечка конвенција УН-а против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци

Бечка конвенција УН-а против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци (Бечка конвенција) из 1988. године⁸⁴ (коју је прихватила и бивша СФРЈ) предвиђа обавезу држава потписница да у своје национално законодавство укључе активности које се односе на трговину дрогом и праће новца, и да се посматрају у контексту кривичног дела. Ова конвенција пружа предуслов за ефикасну борбу против праће новца, а то је њена криминализација на начин који је осетљив на захтеве међународне заједнице. Овај важни међународни документ успоставио је минималне стандарде за ангажовање држава у сузбијању ових појава.

Члан 5. Бечке конвенције дефинише кривично дело праће новца. То постоји када се намерно (свесно и намерно) предузимају следеће активности: а) пренамена или пренос имовине уз сазнање да је имовина створена као резултат кривичног дела чији је циљ прикривање илегалног порекла имовине, б) помагање било којој укљученој особи у вршењу таквог кривичног дела ради избегавања правних последица ових активности, в) прикривања или прикривања праве природе, извора, локације, располагања и кретања

⁸³<https://www.un.org/law/cod/finterr.htm>, датум приступа 06.11.2020.

⁸⁴<https://www.imolin.org/pdf/imolin/UNres03e.pdf>, датум приступа 09.11.2020.

изведених имовинских права или имовине са сазнањем да је имовина последица кривичног дела, г) стицање, поседовање или употребу робе, предмета или других драгоцености са знањем у то времењихов пријем да су настали као резултат неовлаштене трговине опојним дрогама и е) удруживања ради вршења, покушаја, помагања, подржавања, олакшавања или саветовања да се почини кривично дело трговина дрогом, укључујући прање новца.

На овај начин се кривично дело прања новца утврђује различитим активностима (у земљи и иностранству) које укључују и припремне акције, покушаји и саучесништва (подстицање, помагање или подржавање) организовање злочиначког удружења), као самостална извршна дела. Дакле, сфера кажњивог понашања је широко постављена изједначавају се са чином почињења овог злочина. Важним, конститутивним елементом кривичног дела прања новца сматра се постојање „знања, свести, намере или сврхе“, као субјективних елемената психолошке природе починиоца у време злочина.

Конвенција УН против транснационалног организованог криминала

Проблем предузимања ефикасних мера за спречавање и сузбијање прања новца такође је решен Конвенцијом из Палерма УН против транснационалног организованог криминала из 2000. године, са додатним протоколима: а) Протокол за спречавање, сузбијање и кажњавање трговине људима, посебно женама и децом и б) Протокол против кријумчарења миграната копном, путем мора и ваздуха. Ова конвенција такође дефинише концепт и карактеристике кривичног дела прања новца из члана 6., насловљеног „Криминализација прања новца“.⁸⁵

То је такође логично, јер се у литератури за кривично право често истиче да је једно од основних обележја организованог криминала управо прање новца чланова криминалне групе, који је незаконито стечен вршењем криминалних активности. Члан 7 Конвенције из Палерма такође предвиђа систем мера за борбу против прања новца.

У међународном правном оквиру, Конвенција из Палерма одређује да се прање новца подразумева као:⁸⁶ „Конверзија или пренос имовине, знајући да је таква имовина изведена из било којег организованог криминалног дела, учествовања у таквом делу или прекршају, у сврху прикривања недозвољеног порекла имовине или помагања било

⁸⁵П. Новоселец, *Опћи дио казненог права*, Загреб, 2004., стр. 3-5.

⁸⁶<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>, датум приступа 05.11.2020.

којем лицу које је укључено у извршење таквог дела да избегне правне последице својих поступака;

Прикривање праве природе, извора, локације, располагања, кретања, права у вези са власништвом или власништво над имовином, знајући да је таква имовина изведена из дела или дела из учешћа у таквом прекршају. или прекршаји;

Стицање, поседовање или употреба имовине, знајући у тренутку пријема да је таква имовина изведена из кривичног дела или из дела учествовања у таквом делу или прекршају.“

Наведено појашњава да је упоредни закон напредовао последњих година увођењем законских реформи које криминализују прање новца као аутономно кривично дело, тј. као кривично дело независно од предикатног дела који је створио профит.

Резолуција 1373 Савета безбедности УН

Резолуција 1373 Савета безбедности УН⁸⁷ односи се на финансијску подршку терористима и терористичким организацијама, одлучујући да државе морају да:

„1. (а) осуде спречавање и сузбијање финансирања терористичких аката;

(б) Криминализовати намерно пружање или прикупљање, на било који начин, директно или индиректно, средстава својих држављана или на својим територијама са намером да средства буду употребљена, или уз сазнање да ће се користити, у циљу извршавања терористичких аката.

(ц) Замрзавање без одлагања средстава и друге финансијске имовине или економских ресурса особа које почине или покушају извршити терористичке акте или учествују у или олакшавају извршење терористичких акција; ентитета који су у власништву или под директном или индиректном контролом таквих лица.

(д) забранити својим држављанима или било којим особама и ентитетима на њиховој територији да било каквим средствима, финансијским средствима или економским ресурсима или финансијским или другим повезаним услугама, директно или индиректно, буду доступне у смислу користи особа које врше или покушавају да почине или олакшају или учествују у извршењу терористичких акција.“

⁸⁷https://www.unodc.org/pdf/crime/terrorism/res_1373_english.pdf, датум приступа 10.11.2020.

Стандарди које постављају ова два међународна инструмента су слични (Резолуција 1373 и Варшавска конвенција), али нису идентични. Свака држава има дискреционо право да у свој правни састав угради наведено на начин како сматра прикладним, укључујући криминализацију ових дела у своје домаће законе. Јер, примарни циљ сваке конвенције, закона или стратегије је спречавање, кажњавање и елиминисање тероризма.

Документи ЕУ

Правни оквир ЕУ је далекосежан. Поступно је проширио опсег законских аката и списак предикатних кривичних дела, ставио већи нагласак на стварно власништво и приступ заснован на ризику и у великој мери уклонио препреке за комуникацију и сарадњу између релевантних власти. Омогућава државама чланицама свеобухватно регулаторно окружење за борбу против прања новца и финансирања тероризма. Најважнији документ у ЕУ је Директива против прања новца и финансирања тероризма.⁸⁸

Европска Комисија је веома посвећена борби против прања новца и финансирања тероризма како у ЕУ, тако и широм света. Током тридесет година, ЕУ је развила чврст регулаторни оквир за спречавање и борбу против прања новца и финансирања тероризма, поткрепљен судском праксом. Правила ЕУ су далекосежна и превазилазе међународне стандарде које је усвојила Радна група за финансијске акције (ФАТФ).

Недавни развој законодавства (2019/2020) имао је за циљ јачање оквира ЕУ за спречавање прања новца и борбу против финансирања тероризма. Нови режим ојачаће способност националних и ЕУ власти да спрече, открију и решавају кршења, између осталог, спречавања прања новца и борбе против финансирања тероризма.

Директива (ЕУ) 2018/843 Европског парламента и Савета од 30. маја 2018. године о измени Директиве (ЕУ) 2015/849 о спречавању употребе финансијског система у сврху прања новца или финансирања тероризма и о изменама директива 2009/138 / ЕЦ и 2013/36 / ЕУ Директива (ЕУ) 2015/849 Европског парламента и Савета представља главни правни инструмент у спречавању употребе финансијског система Уније у сврху прања новца и финансирања тероризма. Директива поставља ефикасан и свеобухватан правни оквир за бављење прикупљањем новца или имовине у терористичке сврхе

⁸⁸<https://eur-lex.europa.eu/legal-content>, датум посете 10.09.2020.

захтевајући од држава чланица да идентификују, разумеју и ублаже ризике повезане са прањем новца и финансирањем тероризма.

Недавни терористички напади открили су нове трендове који се појављују, посебно у погледу начина на који терористичке групе финансирају и воде своје операције. Поједине савремене технолошке услуге постају све популарније као алтернативни финансијски системи, док остају изван делокруга права Уније или имају користи од изузећа од законских захтева, што можда више неће бити оправдано. Да би се ишло у корак са трендовима који се развијају, требало би предузети даље мере како би се осигурала повећана транспарентност финансијских трансакција, правних и других повезаних лица, као и трустова и правних аранжмана који имају структуру или функције сличне њима, с циљем побољшања постојећег превентивног оквира и ефикаснијег сузбијања финансирања тероризма. Важно је напоменути да предузете мере треба да буду пропорционалне ризицима.

Уједињене нације (УН), Интерпол и Еуропол извештавају о све већој конвергенцији између организованог криминала и тероризма. Веза између организованог криминала и тероризма и везе између криминалних и терористичких група представљају све већу безбедносну претњу Унији. Спречавање употребе финансијског система у сврху прања новца или финансирања тероризма саставни је део сваке стратегије која се бави том претњом.

Иако је последњих година дошло до значајних побољшања у усвајању и примени стандарда Оперативне групе за финансијску акцију (ФАТФ) и одобравању рада Организације за економску сарадњу и развој на транспарентности од стране држава чланица, потреба за даљим повећањем укупне транспарентности економског и финансијског окружења Уније је јасна. Спречавање прања новца и финансирања тероризма не може бити ефикасно уколико окружење није непријатељски настројено према криминалним организацијама које траже начине за своје финансијске трансакције путем нетранспарентних структура. Интегритет финансијског система Уније зависи од транспарентности корпорација и других правних лица, трустова и сличних правних аранжмана. Циљ тренутне законске регулативе је не само откривање и истраживање прања новца, већ и спречавање његовог настанка. Повећање транспарентности могло би бити моћно средство одвраћања испречавања финансирања тероризма.

Међутим, тренутни приступ законодавству ЕУ довео је до различитог спровођења оквира у државама чланицама и делимично до постављања додатних захтева који превазилазе захтеве предвиђене правом ЕУ. Примери таквих мера су идентификација додатних обвезника, попут платформи за масовно финансирање или дилера дијаманата, давање овлашћења за замрзавање имовине и увођење ограничења на готовинско плаћање. Последица је рашчлањивање закона широм ЕУ, стварајући додатне трошкове и терете онима који пружају прекограничне услуге или узрокују регулаторну куповину, а предузећа се региструју тамо где су правила мање ригорозна.

Врло често долази до различитих тумачења Директиве у државама чланицама. Неадекватна сарадња између надлежних органа ствара потенцијалне слабости које криминалне организације могу искористити. Европске надзорне власти су даље приметиле да разлике у регулаторном приступу надзора и примени приступа заснованог на ризику подривају пружање прекограничних услуга и повећавају трошкове за предузећа, истовремено подривајући несметано функционисање прања новца и финансирања тероризма у ЕУ. Поред тога, у погледу специфичних правила, даље усаглашавање могло би се постићи путем овлашћења за усвајање детаљнијих правила делегираним или спроведбеним актима за прилагођавање еволутивним ситуацијама.⁸⁹

Опсег законодавства ЕУ треба проширити како би се указало на импликације технолошких иновација и развоја у међународним стандардима. Рад на међународном нивоу сугерише потребу за проширивањем обима сектора или ентитета обухваћених правилима прања новца и финансирања тероризма и проценом како би се они требали применити на пружаоце услуга виртуелне имовине који до сада нису обухваћени. Поред тога, неопходна је међусобна повезаност механизма рачуна централне банке широм ЕУ како би се органима за спровођење закона убрзао приступ финансијским информацијама и олакшала прекогранична сарадња.

Конвенција о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом

Конвенција о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом Савета Европе усвојена је 1990. године у Стразбуру. Поред концептуалне

⁸⁹Исто.

дефиниције прања новца као кривичног дела, ова Конвенција предвиђа низ општих и посебних мера превенције које ће применити надлежне државне власти у циљу спречавања и сузбијања активности појединаца и група ради прања илегално стечене имовине, односно прикривања њеног порекла и извора.⁹⁰

Варшавска конвенција

2005. године, у Варшави је усвојена Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма (Варшавска конвенција), потписана 16. маја 2005. године, у којој стоји: „Свако лице које учини прекршај у смислу ове Конвенције и ако та особа на било који начин, директно или индиректно, незаконито и добровољно, обезбеди или прикупи средства у намери да се употребе или уз сазнање да ће се користити, у целости или делимично, да би извршио: (а) дело које представља кривично дело у обиму и како је дефинисано у једном од уговора наведених у анексу; или (б) било које друго дело које има за циљ да нанесе смрт или озбиљне телесне повреде цивилу или било којој другој особи која не учествује активно у непријатељствима у ситуацији оружаног сукоба, ако је сврха таквог чина, по својој природи или контекст је застрашивање становништва, или присиљавање владе или међународне организације на чињење или уздржавање од било каквог дела.
„⁹¹

Ова Конвенција дефинише кривично дело тероризма као аутономни и намерни злочин. Ово укључује чин пружања или прикупљања средстава за терористички акт, којим се утврђује да наведени фондови могу бити било које природе, укључујући и правног порекла. Даље, овај инструмент се односи на одредбе о спречавању и сузбијању дела финансирања тероризма.

ФАТФ

Радна група за финансијску акцију⁹² (FATF—*The Financial Action Task Force*) глобални је надзорни орган за прање новца и финансирање тероризма. Представља тело које поставља међународне стандарде којима је циљ спречити ове илегалне активности

⁹⁰<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/141>, датум приступа 10.11.2020.

⁹¹<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005PC0426&from=SK>, датум приступа 10.11.2020.

⁹²<https://www.fatf-gafi.org/>, датум посете 15.09.2020.

и штету коју наносе друштву. Као тело које доноси политике, ФАТФ ради на стварању потребне политичке воље за спровођење националних законодавних и регулаторних реформи у овим областима.

Са више од 200 држава и јурисдикција посвећених њиховој примени, ФАТФ је развио ФАТФ-ове препоруке или стандарде ФАТФ-а, који осигуравају координисани глобални одговор за спречавање организованог криминала, корупције и тероризма. Они помажу властима да крену у потрагу за новцем криминалних организација који се баве илегалном трговином дрогом, трговином људима и другим злочинима. ФАТФ такође ради на заустављању финансирања оружја за масовно уништавање.

ФАТФ преиспитује технике прања новца и финансирања тероризма и континуирано јача своје стандарде како би се бавио новим ризицима, попут регулације виртуелне имовине, која се шири са популарношћу криптовалуте. ФАТФ надгледа државе како би се осигурало да примењују ФАТФ-ове стандарде у потпуности и ефикасно. Сузбијање финансирања тероризма приоритет је ФАТФ-а од 2001. Међутим, 2015. године, обим и природа терористичких претњи глобално су се интензивирали, терористичким нападима у многим градовима широм света.

Од тада, претње тероризмом наставиле су да се развијају, од великих терористичких организација, до повратка терористичких бораца и десничарских екстремиста. Упркос губитку територије, ИСИС и даље има приступ ресурсима који му омогућавају извођење или инспирисање терористичких напада широм света. Ал-Каида и придружене терористичке организације и даље представљају претње. Средства се прекогранично приливају пружајући ресурсе национално одређеним организацијама, а многе јурисдикције и даље трпе због упорних напада малих хелија и радикализованих усамљених актера, црпећи инспирацију из низа опасних идеологија.

ФАТФ игра централну улогу у глобалним напорима у борби против финансирања тероризма, кроз своју улогу у постављању глобалних стандарда за борбу против финансирања тероризма, помажући јурисдикцијама у спровођењу финансијских одредби резолуција Савета безбедности Уједињених нација о тероризму и оцењујући способност држава да спрече, открију, истраже и кривично гоне починиоце финансирања тероризма. Ипак, многе државе још увек нису ефикасно примениле

ФАТФ стандарде и не разумеју природу ризика са којима се суочавају, нити имају ефикасна средства за борбу против њих.⁹³

Стратегија ФАТФ-а за борбу против финансирања тероризма поставља опште циљеве ФАТФ-овог рада у овој области. Према овој стратегији, ФАТФ је, у блиској сарадњи са регионалним телима и другим партнерима, попут УН-а. Притом, разумевање ризика је кључни део режима финансирања тероризма у јурисдикцијама, јер разумевање ризика омогућава државама да додељују ресурсе за откривање или ометање финансирања тероризма. Неки од најважнијих докумената у последњем периоду које је ФАТФ донео су:

- Водич за процену ризика финансирања тероризма, јул 2019.
- Стратегије спречавања финансирања тероризма, октобар 2018.
- Финансирање регрутовања у терористичке сврхе, јануар 2018.
- Финансирање тероризма у централној и западној Африци, октобар 2016.
- Нови ризици финансирања тероризма, октобар 2015.
- Извештаји о другим типологијама.

Кључне недавне ревизије укључивале су изричито укључивање потребе за криминализацијом финансирања путовања у сврху извршења, планирања, припреме или учешћа у терористичким актима или пружања или похађања терористичке обуке. Такође, идентификовати и предузети мере у вези са било којим државама које имају стратешке недостатке у финансирању тероризма. Глобалне заштитне мере за борбу против финансирања тероризма јаке су колико и јурисдикције, с тим што су терористички финансијери у стању да заобиђу контролу да би успешно пребацили средства за финансирање тероризма кроз финансијски систем. Кључни циљ ФАТФ-а је континуирано идентификовање јурисдикција са значајним слабостима у њиховим режимима прања новца и финансирања тероризма и рад са њима на решавању тих слабости.

⁹³ Исто.

1.2. Национални документи против финансирања тероризма

Полазећи од потписаних односно ратификованих међународних конвенција из ове области, Република Србија је донела више закона којима се регулише материја борбе против прања новца и финансирања тероризма.⁹⁴ Успостављање савременог и свеобухватног законског оквира, у складу са релевантним међународним стандардима, представља један од кључних системских услова за ефикасну борбу против организованог криминала и тероризма у Србији. Сви државни органи, који су надлежни за борбу против тероризма и организованог криминала, врше процену делотворности законског оквира и старају се о његовом унапређењу у складу са потребама.

У Републици Србији се дуги низ година континуирано спроводи борба против прања новца и финансирања тероризма. Интензивно се прате и дешавања на међународном плану и примењују најбоља регулаторна решења.⁹⁵

Кривично дело прања новца прописано је чланом 245. Кривичног законика а кривично дело финансирања тероризма чланом 393. Кривичног законика.⁹⁶

Важећи Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма, који се примењује од 1. априла 2018. године, представља даље усаглашавање домаћег законодавства с међународним стандардима из ове области, а пре свега с прописима и стандардима Европске уније, у складу са напорима који се чине у процесу придруживања ка пуноправном чланству у Европској унији. Закон, као и на основу њега донети подзаконски акти, треба да унапреди постојећи систем откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма афирмацијом приступа заснованог на процени ризика од настанка тих појава.

У наставку ћемо детаљније објаснити сваки од наведених закона и докумената.

⁹⁴ Спадају: Кривични законик, Законоодузимању имовине проистекле из кривичног дела, Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Законоорганизацијом надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупцијом и другим посебним кривичним деловима.

⁹⁵ <https://www.nbs.rs/>, датум посете 18.09.2020.

⁹⁶ "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

Кривични Законик РС – део о финансирању тероризма и прању новца

Финансирање тероризма - Члан 393

У члану се наводи:⁹⁷

(1) Ко непосредно или посредно обезбеђује или прикупља средства с циљем да се она користе или са знањем да ће се користити у потпуности или делимично за финансирање вршења кривичних дела из чл. 134, 287, 290, 291, 292, 293. и чл. 391. до 392. овог законика или за финансирање организација које за циљ имају вршење тих дела или припадника тих организација или лица које за циљ има вршење тих дела, казниће се затвором од једне до десет година.

(2) Средствима из става 1. овог члана сматрају се сва средства, материјална или нематеријална, покретна или непокретна, без обзира на начин стицања и форму документа или исправе, укључујући електронску или дигиталну, којима се доказује својина или интерес у односу на та средства, укључујући банкарске кредите, путне чекове, новчане налоге, хартије од вредности, акредитиве и друга средства.

(3) Средства из става 1. овог члана одузеће се.

Прање новца - Члан 245

У члану се наводи:⁹⁸

(1) Ко изврши конверзију или пренос имовине, са знањем да та имовина потиче од криминалне делатности, у намери да се прикрије или лажно прикаже незаконито порекло имовине, или прикрије или лажно прикаже чињенице о имовини са знањем да та имовина потиче од криминалне делатности, или стекне, држи или користи имовину са знањем, у тренутку пријема, да та имовина потиче од криминалне делатности, казниће се затвором од шест месеци до пет година и новчаном казном.

(2) Ако износ новца или имовине из става 1. овог члана прелази милион и петсто хиљада динара, учинилац ће се казнити затвором од једне до десет година и новчаном казном.

(3) Ко учини дело из ст. 1. и 2. овог члана са имовином коју је сам прибавио криминалном делатношћу, казниће се казном прописаном у ст. 1. и 2. овог члана.

(4) Ко дело из ст. 1. и 2. овог члана изврши у групи, казниће се затвором од две до дванаест година и новчаном казном.

⁹⁷Исто.

⁹⁸Исто.

(5) Ко учини дело из ст. 1. и 2. овог члана, а могао је и био дужан да зна да новац или имовина представљају приход остварен криминалном делатношћу, казниће се затвором до три године. (6) Одговорно лице у правном лицу које учини дело из ст. 1, 2. и 5. овог члана, казниће се казном прописаном за то дело, ако је знало, односно могло и било дужно да зна да новац или имовина представљају приход остварен криминалном делатношћу.

(7) Новац и имовина из ст. 1. до 6. овог члана одузеће се.

Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма

Овим законом прописују се радње и мере које се предузимају ради спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма.⁹⁹

Овим законом уређује се надлежност Управе за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа) и надлежност других органа за спровођење одредаба овог закона. Прањем новца, у смислу овог закона, сматра се:

- 1) конверзија или пренос имовине стечене извршењем кривичног дела;
- 2) прикривање или нетачно приказивање праве природе, порекла, места налажења, кретања, располагања, власништва или права у вези са имовином која је стечена извршењем кривичног дела;
- 3) стицање, држање или коришћење имовине стечене извршењем кривичног дела.

Прањем новца, у смислу овог закона, сматрају се и активности из става 1. овог члана извршене изван територије Републике Србије.

Финансирањем тероризма, у смислу овог закона, сматра се обезбеђивање или прикупљање имовине или покушај њеног обезбеђивања или прикупљања, у намери да се користи или са знањем да може бити коришћена, у целости или делимично:

- 1) за извршење терористичког акта;
- 2) од стране терориста;
- 3) од стране терористичких организација. Под финансирањем тероризма сматра се и подстрекавање и помагање у обезбеђивању и прикупљању имовине, без обзира да ли је терористички акт извршен и да ли је имовина коришћена за извршење терористичког акта.

⁹⁹ "Сл. гласник РС", бр. 113/2017 и 91/2019.

Терористичким актом, у смислу овог закона, сматра се дело утврђено споразумима наведеним у анексу уз Међународну конвенцију о сузбијању финансирања тероризма, као и било које друго дело чији је циљ да изазове смрт или тежу телесну повреду цивила или било ког другог лица које не учествује активно у непријатељствима у случају оружаног сукоба, када је сврха таквог дела, по његовој природи или сплету околности повезаних са тим делом, да застраши становништво, или да примора неку владу или неку међународну организацију да учини или да се уздржи од чињења неког дела.

Терористом, у смислу овог закона, сматра се лице које само или са другим лицима са умишљајем:

- 1) покуша или учини терористички акт на било који начин, непосредно или посредно;
- 2) подстрекава и помаже у извршењу терористичког акта;
- 3) располаже сазнањем о намери групе терориста да изврши терористички акт, допринесе извршењу или помогне групи настављање вршења терористичког акта са заједничком сврхом.

Терористичком организацијом, у смислу овог закона, сматра се група терориста која:

- 1) покуша или учини терористички акт на било који начин, непосредно или посредно;
- 2) подстрекава и помаже у извршењу терористичког акта;
- 3) располаже сазнањем о намери групе терориста да изврши терористички акт, допринесе извршењу или помогне групи настављање вршења терористичког акта са заједничком сврхом.

У тексту закона су детаљно објашњени следећи појмови и радње повезане са појмовима:

- Пре свега повезани појмови;
- Обвезници;
- Представљена је детаљна анализа ризика, пратећи аспекте пословања;
- Обавезепружаоцаплатнихуслугапримаоцаплаћања;
- Дужност обавезних података;

- Обавеза посредника у преносу новчаних средстава;
- Изузети од обавезе прикупљања података о плати оцу и примаоцу плаћања;
- Утврђивање и провера идентитета физичког лица путем квалификованог електронског сертификата;
- Утврђивање и провера идентитета предузетника;
- Утврђивање и провера идентитета правног лица;
- Утврђивање и провера идентитета заступника правног лица или лица страног права;
- Утврђивање и провера идентитета прокуриста и пуномоћника правног лица, лица страног права и предузетника;
- Утврђивање и провера идентитета лица грађанског права;
- Посебни случајеви утврђивања и провере идентитета странке;
- Утврђивање стварног власника правног лица или лица страног права;
- Утврђивање идентитета корисника полиса животног осигурања;
- Који подаци се прибављају;
- Подаци о пореклу имовине;
- Праћење пословања странке са дужном пажњом;
- Забрана поверавања;
- Прибављање података и документације од трећег лица;
- Забрана успостављања пословног односа;
- Кореспондентски однос са банкама и другим сличним институцијама страних држава;
- Нове технолошке достигнућа и нове услуге;
- Функционер;
- Утврђивање и провера идентитета без физичког присуства странке;
- Оф-шор правно лице;
- Подаци о странци који се прибављају и проверавају;
- Забрана пружања услуга које омогућавају прикривање идентитета странке;
- Забрана пословања са квазибанкама;
- Ограничење готовинског пословања;
- Обавеза достављања аирокови;

- Услови којима је овлашћено лице мора да испуњава;
- Обавезе овлашћеног лица;
- Обавезе обвезника;
- Обавеза редовног образовања;
- Унутрашња контрола и интерна ревизија;
- Интегритет запослених;
- Методологија за извршавање послова које обвезника;
- Радње и мере које предузимају адвокати, односно јавни бележници;
- Индикатори за препознавање основа сумње;
- Сарадња надлежних органа, процена ризика на националном нивоу и анализа ефикасности и делотворности система;
- Управа за спречавање прања новца;
- Контрола преноса физички преносивих средстава плаћања преко државне границе;
- Заштита и чување података и вођење евиденције;
- Надзор;
- Казнене одредбе.

Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела

Овим законом уређују се услови, поступак и органи надлежни за откривање, одузимање и управљање имовином физичких и правних лица проистеклом из кривичног дела.¹⁰⁰

Чланом 2. наводи да се одредбе овог закона које се примењују за кривична дела:

- 1) организованог криминала;
 - 1а) тешко убиство (члан 114. став 1. тач. 4) и 5) Кривичног законика);
- 2) отмица (члан 134. Кривичног законика);
- 3) приказивање, прибављање и поседовање порнографског материјала и искоришћавање малолетног лица за порнографију (члан 185. ст. 2. и 3. Кривичног

¹⁰⁰ "Сл. гласник РС", бр. 32/2013, 94/2016 и 35/2019.

законика);

3а) против интелектуалне својине (члан 199. став 3. и члан 201. став 2. Кривичног законика);

4) против имовине (члан 204. став 4, члан 205. ст. 2. и 3, члан 206. став 2, члан 208. став 4, члан 208б став 3, члан 214. ст. 3. и 4. и члан 217. став 3. Кривичног законика);

5) против привреде (члан 223. став 3, члан 223а став 4, члан 224. став 3, члан 224а став 3, члан 225. ст. 2. и 3, члан 227. став 3, члан 228. став 3, члан 228а став 3, чл. 230. до 233, члан 235. став 4, члан 236. став 2, члан 238. став 3, члан 241. став 3, члан 242. став 2, члан 243. став 3, члан 244. став 2, члан 244б и члан 245. ст. 2. до 4. Кривичног законика);

б) неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога (члан 246. ст. 1. до 4. Кривичног законика);

7) против јавног реда и мира (члан 348. став 3. и члан 350. ст. 2. и 3. Кривичног законика);

8) против службене дужности (члан 359. став 3, члан 363. став 3, члан 364. став 3, члан 366. став 5, члан 367. ст. 1. до 3. и ст. 5. и 6. и члан 368. ст. 1. до 3. и став 5. Кривичног законика);

9) против човечности и других добара заштићених међународним правом (члан 372. став 1, члан 377, члан 378. став 3, члан 379. став 3, чл. 388. до 390. и члан 393. Кривичног законика). За кривична дела из члана 114. став 1. тач. 4) и 5), члана 134, члана 185. ст. 2. и 3, члана 199. став 3, члана 201. став 2, члана 205. став 3, члана 206. став 2, члана 214. став 4, члана 217. став 3, члана 228. став 3, чл. 230. до 233, члана 235. став 4, члана 236. став 2, члана 238. став 3, члана 244б, члана 245. ст. 3. и 4, члана 348. став 3, члана 350. ст. 2. и 3, члана 366. став 5, члана 367. ст. 1. до 3. и ст. 5. и 6, члана 368. ст. 1. до 3. и став 5, члана 372. став 1, члана 377, члана 378. став 3, чл. 388. до 390. и члана 393. Кривичног законика одредбе овог закона примењују се ако имовинска корист прибављена кривичним делом, односно вредност предмета кривичног дела прелази износ од милион и петсто хиљада динара.

Даље, у тексту закона обрађени су детаљно следећи појмови:

- Надлежни органи;
- Поступак одузимања имовине;

- Управљање одузетом имовином;
- Аспекти међународне сарадње.

Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење

Овим законом прописују се, у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење радње и мере за ограничавање располагања имовином означених лица, надлежност државних органа за примену тих мера, као и права и обавезе физичких и правних лица у примени одредаба овог закона. Појмови, у смислу овог закона, имају следеће значење:¹⁰¹

1) "Ограничавање располагања имовином" је привремена забрана преноса, конверзије, располагања и премештања имовине или привремено управљање том имовином на основу одлуке надлежног државног органа.

2) "Имовина" означава финансијска средства, имовину било које врсте, покретну или непокретну, материјалну или нематеријалну, без обзира како је стечена, исправе или инструменте у било којој форми, којима се доказује својина или интерес у односу на таква средства или имовину (нпр. банкарски кредити, путнички и банковни чекови, новчане упутнице, деонице, хартије од вредности, обвезнице, менице, акредитиви, камата, дивиденда или други приход наплаћен на основу или настао из тих средстава или имовине и др).

2а) "имовина означеног лица" је имовина из тачке 2) овог члана која се налази у својини или државини означеног лица или којом означено лице посредно или непосредно управља.

3) "Означено лице" је физичко лице, правно лице, као и група или удружење, регистровано или нерегистровано, које је означено и стављено на листу терориста, терористичких организација или финансијера терориста, као и на листу лица која се доводе у везу са ширењем оружја за масовно уништење и посебним листама на основу: одговарајућих резолуција Савета безбедности Уједињених нација или аката међународних организација чији је држава члан, предлога надлежних државних органа или на основу образложеног захтева стране државе. Под посебним листама подразумевају се листе на основу резолуција Савета безбедности Уједињених нација

¹⁰¹ "Сл. гласник РС", бр. 29/2015, 113/2017 и 41/2018.

или аката међународних организација чији је држава члан, а које се не односе на физичка или правна лица, групе или удружења, већ на покретне и непокретне ствари које се доводе у везу са ширењем оружја за масовно уништење, као што су бродови, авиони и друго.

3а) Означено лице јесте и свако физичко и правно лице које се, у смислу овог закона, доводи у везу са ширењем оружја за масовно уништење.

3б) Физичка или правна лица која су у вези са означеним лицима и која поступају у име или по налогу означених лица или су на други начин контролисана од стране означених лица, могу бити чланови уже породице означених лица (брачни или ванбрачни партнер, родитељи, браћа и сестре, деца, усвојена деца и пасторчад, и њихови брачни или ванбрачни партнери), физичка и правна лица која имају пословне односе са означеним лицима и на која означена лица посредно или непосредно имају доминантан утицај на вођење послова и доношење одлука, као и друга физичка и правна лица која са означеним лицима имају интересни однос.

4) "Финансирање тероризма" је обезбеђивање или прикупљање имовине или покушај њеног обезбеђивања или прикупљања, у намери да се користи или са знањем да може бити коришћена, у целини или делимично:

- за извршење терористичког акта;
- од стране терориста;
- од стране терористичких организација.

Финансирање тероризма је и подстрекавање и помагање у обезбеђивању и прикупљању имовине, без обзира да ли је терористички акт извршен и да ли је имовина коришћена за извршење терористичког акта.

4а) Финансирање ширења оружја за масовно уништење односи се на све радње обезбеђивања финансијских средстава или радње пружања финансијских услуга које су усмерене, у целости или делимично, на развој, производњу, стицање, поседовање, складиштење, испоруку, пружање брокерских услуга, претовар, транспорт и трансфер оружја за масовно уништење, као и средстава за његово преношење.

5) "Терористички акт" је дело утврђено протоколима наведеним у анексу уз Међународну конвенцију о сузбијању финансирања тероризма, као и било које друго дело чији је циљ да изазове смрт или тежу телесну повреду цивила или било ког другог лица које не учествује активно у непријатељствима у случају оружаног сукоба, када је

сврха таквог дела, по његовој природи или сплету околности повезаних са тим делом, да застраши становништво, или да примора владу неке државе или неку међународну организацију да учини или да се уздржи од чињења неког дела.

6) "Терориста" је лице које само или са другим лицима:

- покуша или учини терористички акт на било који начин, непосредно или посредно;

- подстрекава и помаже у извршењу терористичког акта;

- има сазнања о намери групе терориста да изврши терористички акт, допринесе извршењу или помогне групи настављање вршења терористичког акта са заједничком сврхом.

7) "Терористичка организација" је група терориста која:

- покуша или учини терористички акт на било који начин, непосредно или посредно;

- подстрекава и помаже у извршењу терористичког акта;

- има сазнања о намери групе терориста да изврши терористички акт, допринесе извршењу или помогне групи настављање вршења терористичког акта са заједничком сврхом.

8) "Оправдано уверење да је лице терориста, да финансира тероризам, да је укључено у активности терористичке групе или вршење терористичког акта или је у вези са ширењем оружја за масовно уништење" је онај степен уверења који разуман човек просечних интелектуалних способности може стећи на основу доказа - чињеница које су општепознате или доказиве и веродостојних информација којима располажу надлежни државни органи.

У тексту закона су даље објашњени:

- Листе означених лица и поступак за означавање лица;
- Аспекти ограничавања располагања имовином;
- Вршење надзора и надлежни органи за надзор;
- Доношење годишњег извештаја.

Стратегије

Од правно-политичких аката које је усвојила Република Србија потребно је указати на *Стратегију националне безбедности*, *Националну стратегију за борбу против прања новца и финансирања тероризма* и на *Националну стратегију против организованог криминала*. Тим документима се уређују мере и активности за превентивно и репресивно деловање државних органа.

А) Стратегија националне безбедности

Стратегија националне безбедности Републике Србије¹⁰² (у даљем тексту: Стратегија националне безбедности) представља најважнији стратешки документ којим се утврђују основе политике безбедности у заштити националних интереса Републике Србије.

Полазиште Стратегије националне безбедности чине суверенитет и територијални интегритет Републике Србије, економски просперитет, социјална стабилност, развој демократије и владавина права, поштовање људских и мањинских права, европска спољнополитичка оријентација и унапређење сарадње са најутицајнијим субјектима међународне заједнице и државама у региону.

Стратегија националне безбедности потврђује приврженост Републике Србије општим демократским вредностима, међународном праву и поштовању сопствене државотворне традиције. Опредељења исказана у Стратегији националне безбедности изражавају спремност Републике Србије да у оквиру Организације уједињених нација, европских и других међународних организација и регионалних структура, доприноси изградњи и унапређењу сопствене, регионалне и глобалне безбедности.

Стратегија националне безбедности даје анализу окружења Републике Србије, идентификује изазове, ризике и претње безбедности, утврђује националне интересе, одређује циљеве, основна начела и елементе политике националне безбедности и дефинише структуру, начела функционисања и одговорности у оквиру система безбедности.

Стратегија националне безбедности представља основ за израду стратегијских докумената у свим областима друштвеног живота и функционисања државних органа и институција, ради очувања и заштите безбедности грађана, друштва и државе.

¹⁰² „Службени гласник РС“, број 94 од 27. децембра 2019.

Стратегија националне безбедности је јавни документ којим се домаћој и међународној јавности представљају основна стратешка опредељења Републике Србије у области безбедности.

Б) Национална стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма

Ради унапређења спречавања прања новца, Влада Републике Србије усвојила је Националну стратегију за борбу против прања новца и финансирања тероризма, која има за циљ да се, на основу описа и анализе законодавног, институционалног и оперативног оквира борбе против прања новца и финансирања тероризма, дају препоруке за унапређење постојећег система спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Прање новца представља процес прикривања имовине стечене криминалним активностима којим се криминалцима омогућава да такву имовину користе у регуларном привредном пословању.¹⁰³ Корупција и организовани криминал, као што су трговина наркотицима, оружјем и људима, стварају велике количине нелегалне имовине, и прање такве имовине може нарушити привреду и угрозити интегритет финансијског система. Финансирање тероризма, тј. употреба средстава ради пружања подршке извршењу аката тероризма и терористичким групама, неизоставан је део терористичке активности на глобалном нивоу, чиме се угрожава мир и напредак. Отуда је Република Србија посвећена изградњи делотворног система борбе против прања новца и финансирања тероризма кроз примену мера које предвиђа Радна група за финансијску акцију (у даљем тексту: ФАТФ)¹⁰⁴, међудржавно тело које на међународном нивоу поставља стандарде у овој области.

Прва национална стратегија (2008-2013) донета је са циљем да се ефикасно успостави сложени и свеобухватан систем за борбу против прања новца и финансирања тероризма, а друга национална стратегија била је логичан наставак прве, и за циљ је имала унапређење делотворности система. Влада је другу националну стратегију за борбу против прања новца и финансирања тероризма донела 31. децембра 2014. године, са роком примене до краја 2019. године.

Трећа стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Стратегија), која се доноси за период 2020-2024, по обухвату је такође

¹⁰³"Службени гласник РС", број 14 од 21. фебруара 2020.

¹⁰⁴Financial Action Task Force – FATF, <https://www.fatf-gafi.org/>, датум приступа 02.11.2020.

национална, у складу са Законом о планском систему Републике Србије. Стратегија се надовезује на претходне две стратегије и има за циљ да разради систем за борбу против прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији ради успешног суочавања са ризицима утврђеним 2018. године у Процени ризика од прања новца и Процени ризика од финансирања тероризма и ради усвајања мера које ће бити у складу са стандардима ФАТФ и које ће успешно доприносити постављеним циљевима у борби против прања новца и финансирања тероризма.

Овај документ¹⁰⁵ је стратешки приступ Републике Србије да, уз помоћ међународне заједнице, развије националне капацитете и потенцијале у борби против тероризма и међународног тероризма. Тим документом се утврђује политика Владе у борби против тероризма, а којом се дефинишу стратегијски циљеви, улоге и одговорности државних субјеката у тој борби. Стратегијом је утврђено превентивно и репресивно деловање државних органа на том плану. Република Србија је донела још неколико стратешких докумената за борбу против тероризма.

Стратегијом се утврђују мере и активности ради борбе у спречавању финансирања тероризма. Под финансирањем тероризма подразумева се обезбеђивање или прикупљање средстава, имовине или, пак, покушај да се то постигне, у намери да се та средства и имовина користе, било у целости или делимично, за извршење терористичког акта од стране терориста или терористичких организација. Тим документом су предвиђене фазе финансирања тероризма. То су: прикупљање средстава, чување прикупљених средстава, пренос тих средстава деловима терористичких организација или појединцима ради оперативног коришћења и, на крају, њихова употреба за неку терористичку активност.

Република Србија је наведени документ донела и на основу њеног чланства у релевантним међународним организацијама, а пре свега као чланица *Манивала*.¹⁰⁶ Та организација се бави питањима спречавања прања новца и финансирања тероризма. Састоји се од стручњака земаља чланица, а ради по принципу међусобног оцењивања. Коначан извештај о стању борбе против финансирања тероризма и прања новца усваја се на заседањима, која се одржавају четири пута годишње.¹⁰⁷ Манивал поседује механизме притиска, преко Савета Европе, како би државе чланице примениле издате

¹⁰⁵"Службени гласник РС", број 14 од 21. фебруара 2020.

¹⁰⁶<http://www.nbs.rs/internet/>, преглед од 16.10.2019.

¹⁰⁷ Сваки извештај састоји од анализе стања, оцене стања и препорука унапређења система за спречавање прања новца и финансирања тероризма оцењиване земље.

препоруке ове организације и спровеле друге мере из ове области на државном нивоу. Извештаји се користе у проценама финансијске стабилности и сигурности улагања у појединим државама. Најзначајније међународне финансијске организације користе за своје потребе извештаје Манивала.¹⁰⁸ једна од препорука Манивала је и израда националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма. Република Србија је чланица и *Егмонт групе*. То је међународно удружење финансијско-обавештајних служби, чији је основни циљ подизање нивоа међународне сарадње и размене података који се односе на прање новца и финансирања тероризма. Управа за прање новца,¹⁰⁹ као финансијско-обавештајна служба Републике Србије, је чланица те организације.

¹⁰⁸ МеђународнимонетарнифондиСветскабанкау својиманализамаиизвештајимапреузимајуизвештајеМанивала.

¹⁰⁹ <http://www.ampl.org.rs/>, преглед од 20.10.2019.

III ДЕО

Закључна разматрања

ЗАКЉУЧАК

У оквиру завршних разматрања можемо закључити да су тероризам, финансирање тероризма, као и прање новца негативне друштвене појаве, које су временом еволуирале у велику безбедносну претњу, не само по Р Србију, него и за државе широм света. Увидом у прва поглавља, схватили смо да су тероризам и повезане радње у константном развоју, и да су логистички врло напредне, и чини се, увек корак испред.

Један од забрињавајућих података је тај да се тероризам врло брзо шири и интернационализује, чиме добија на транснационалности. Тиме се отежава превенција и спречавање ширења, од стране држава, институција и повезаних актера. Као што смо и објаснили, тероризам није појава од пре неколико година. У складу са тим, широм света су усвојена правна решења и донети документи, а све у циљу спречавања и сузбијања штетних последица тероризма. Наравно, велику препреку и даље представља "непостојање" званичне дефиниције тероризма.

Упркос проблему дефинисања тероризма, кривичном делу прања новца се приступа са одређенијим приступом. Увидели смо да је било неминовно усаглашавање националног законодавства са постојећим међународним правним оквиром. Р Србија је препознала претњу коју представља савремени тероризам, и у складу са тим, потписница је већине међународних докумената. У пракси је доказано да је међународна легислатива у великој мери имплементирана у национални законодавни оквир. Од наше државе, али и осталих се налаже да, прате и синхронизују своје акције спречавања и сузбијања ове појаве.

Једна од опасности увиђа се у све већој повезаности аспеката прања новца са организованим криминалом. Коруптираност такође погодује прању новца. Свакако, основни циљ ових групација је стицање профита, чиме се јача економска моћ ових група. Јачањем, оне представљају све већу претњу.

Такође, у оквиру закључних разматрања је битно нагласити и повезаност финансирања тероризма са прањем новца. Та финансијска средства врло често се користе за финансирање тероризма. Финансирањем у тероризам долази се до остваривања циљева. Али, и саме терористичке организације се могу бавити прањем новца, а све у циљу како би дошле до неопходних финансијских средстава.

За већину земаља прање новца и финансирање тероризма покрећу значајна питања у погледу спречавања, откривања и кривичног гоњења. Софистициране технике које се користе за прање новца и финансирање тероризма додају сложености ових питања. Прање новца је, међутим, у основи једноставан концепт. То је процес којим се прикривају приходи од криминалних активности како би се прикрило њихово незаконито порекло. У основи, прање новца подразумева профит криминалне имовине, а не саму имовину. Коначно, економија, друштво и сигурност земаља које се користе као платформа за прање новца или финансирање тероризма су све угроженије.

Величину ових штетних последица је тешко утврдити, будући да такви штетни утицаји не могу бити прецизно квантификовани, било уопште за међународну заједницу, или посебно за поједину земљу.

Последице прања новца су свеприсутне, и о њима смо већ писали. За закључна разматрања је битно нагласити суштину – а то је да прање новца доводи до нестабилности унутар држава. Самим тим долази и до промене структура, што сматрамо великим проблемом и изазовом. У том смислу, потребно је и даље улагати напоре у циљу одлучне борбе против сузбијања ове појаве, али не само на националном нивоу, већ у виду сарадње и повезаности са међународном заједницом, у виду синхронизованог одлучног деловања.

ЛИТЕРАТУРА

Литература на српском језику:

- [1] Р. Гађиновић, *Савремени тероризам*, Београд, Графомарк, 1998.
- [2] Р. Гађиновић, *Тероризам*, Драслар партнер, Београд, 2005.
- [3] Р. Гађиновић, *Антитероризам*, Драслар партнер, Београд, 2006.
- [4] Р. Гађиновић, *Тероризам у политичкој теорији*, Савремена безбедност, бр.2/2010, год. 17, вол. 28, 2010.
- [5] Ж. Де Местр, *О насилном уништавању људске врсте*, у Списи о револуцији, Уметничко друштво Градац, 2001.
- [6] В. Димитријевић, *Тероризам*, Радничка штампа, Београд, 1982.
- [7] Д. Јаковљевић *Тероризам с гледишта кривичног права*, Службени лист СРЈ, Београд, 1997.
- [8] Д. Јовашевић, М. Ракић, *Тероризам*, Институт за политичке студије, Београд, 2007.
- [9] Д. Коларић, *Тероризам (легитимност и границе кривичноправне заштите-европски стандарди)*, Зборник Кривично законодавство Србије и стандарди Европске Уније, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Златибор-Београд, 2010.
- [10] Д. Коларић, *Кривично дело тероризма – упоредно правни аспекти*, Наука безбедност полиција, бр. 2, 2011.
- [11] Д. Коларић, *Нова концепција кривичних дела тероризма у Кривичном законнику Републике Србије*, Crimen (IV), 2013.
- [12] Д. Лапаш, *Ратпротивтероризмаиконцептмеђународно-правног субјективитета*, Зборник Правног факултета у Загребу, св. 56, 2006.
- [13] Р. Леви, С. Пајовић, *Међународни тероризам и Латинска Америка*, Институт за међународну политику и привреду, 2002.
- [14] С. Марић, *Тероризам као глобални проблем*, Медианали, вол. 6, 2012.
- [15] М. Милошевић, *Одбрана од тероризма*, Свет књиге, Београд, 2005.
- [16] Т. Продан, *Противтерористичка политика Еуропске уније*, Полемос: часопис за интердисциплинарна истраживања рата и мира, вол. XII, 2009.
- [17] А. Савић, *Од традиционалног ка постмодерном тероризму*, Безбедност, 1989.
- [18] Д. Симеуновић, *Тероризам*, II издање, Правни факултет, Београд, 2009.
- [19] Љ. Стајић, *Основи безбедности*, Драганић, Београд, 2006.
- [20] З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, Подгорица: Мисија ОСЦЕ у Црној Гори, 2010.
- [21] З. Стојановић, Д. Коларић, *Кривичноправно реаговање на тешке облике криминалитета*, Правни факултет, Београд, 2010.
- [22] З. Стојановић, *Међународно кривично право*, Правна књига. Београд, 2008.
- [23] З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право - посебни део*, Правна књига, Београд, 2009.
- [24] К. Томашевски, *Изазов тероризма: проблеми сузбијања тероризма у међународној заједници*, Београд, Младост, 1983.
- [25] К. Туркаљ, *Борба против тероризма на разини Европске Уније*, Хрватска правна ревија, Intellectio Iuris, Загреб, 2002.

- [26] Б. Чејовић, *Међународно кривично право*, Досије, Београд, 2006.
- [27] М. Шкулић, *Организовани криминалитет - појам, појавни облици, кривична дела и кривични поступак*, Службени гласник, Београд, 2015.
- [28] П. Новоселец, *Опћи дио казненог права*, Загреб, 2004.

Литература на страним језицима:

- [1] М. Ahmad Naheem, *Money laundering: A primer for banking staff*, International Journal of Disclosure and Governance, vol. 13, issue 2, 2016.
- [2] P. Alldridge, *The Moral Limits of the Crime of Money Laundering*, Buffalo Criminal Law Review, vol. 5, 2002.
- [3] J. Andrassy, *Међународно право*, Zagreb, 1990.
- [4] L. B. Bartlett, *Negative Effects of Money Laundering on Economic Development*, Economic Research Report for Asian Development Bank, Asian Development Bank, Manila, 2002.
- [5] J. C. Brisard, *Terrorism Financing: Roots and trends of Saudi terrorism financing*, Report prepared for the President of the Security Council United Nations, New York, 2002.
- [6] M. Buchanan, *Dirty Money*, Part 3: Terrorism, 2006.
- [7] A. K. Cronin, *Behind the Curve, Globalization and International Terrorism*, in *Terrorism and Counter Terrorism, Readings and Interpretations - third edition*, Prepare by Russell D. Howard, Reid L. Sawyer, Natasha E. Bajema, Higher education, Boston, 2009.
- [8] A. P. Dennis, *Evropski terorizam*, Brasseys, Washinton, D.C, 1992.
- [9] J. Dowel, G. Novis, *The consequences of money laundering and financial crime, Financial Action Task Force, The Financial War on Terrorism*, Paris, 2001.
- [10] S. Grant, *The Eleventh of September and beyond: Te impact on the European Union, Freedman, Lawrence: Superterrorism: Policy Responses*, Blackwell Publishing Oxford, 2002.
- [11] C. Joyner, *The United Nations and Terrorism: Rethinking Legal Tensions Between National Security, Human Rights and Civil Liberties*, Rolisu in International Studies, International Studies Perspectives, vol. 5, no. 3, 2004.
- [12] A. Hyde - Price, *Redefning its security role: Germany. Buckley, Maru; Fawn, Rick: Global Responses to Terrorism: 9/11, Afghanistan and beyond*, Routledge London, 2003.
- [13] V. Hoffman, *Defining Terrorism, in Terrorism and Counter Terrorism, Readings and Interpretations - third edition*, Prepare by Russell D. Howard, Reid L. Sawyer, Natasha E. Bajema, Boston: Higher education, 2009.
- [14] B. Hoffman, *Inside terrorism*, Columbia University Press, 2006.
- [15] K. Nuotio, *Terrorism as a Catalyst for the Emergence, Harmonization and Reform of Criminal Law*, Journal of International Criminal Justice, Oxford: Oxford University Press. vol 4, 2006.
- [16] *Money Laundering and Financial Crimes Country Database*, United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, 2010.
- [17] W. Rees, *Transatlantic Counter -Terrorism Cooperation: The new imperative*, Routledge London and New York, 2006.
- [18] J. Rey-Debove, *Dictionnaire de la langue francais pae Paul Raubert*, redaction dirig, par A. Reyet Paris, 1979.

- [19] C. S. Roger, *Negotiating Provisions Defining the Crime of Aggression, its Elements and the Conditions for ICC Exercise of Jurisdiction Over It*, European Journal of International Law, Volume 20, Issue 4, 2009.
- [20] A. Sottile, *Le terrorisme international*, Recueil des Cours, Paris, 1938.
- [21] L. Walter, *Reflections on terrorism*, Foreign Affairs, vol. 65, 1986.
- [22] L. Walter, *A History of Terrorism*, Transaction Publishers, 2011.
- [23] P. Wilkinson, *Why Modern Terrorism? Differentiating Types and Distinguishing Ideological Motivations, The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Control*, (ed. Kegley, C. W. Jr.), New Jersey, 2003.
- [24] P. Wilkinson, *International Terrorism: the changing threat and the EU's response*, Chaillot Paper, No. 84, 2005.
- [25] P. Wilkinson, *Political terrorism*. New York, Halsted Press, 1974.
- [26] D. A. Whittaker, *Terrorists and Terrorism in the Contemporary World*, London: Routledge, 2004.
- [27] DŽ. R. Vajt, *Terorizam*, Alexandria Press, Beograd, 2004.

Коришћени правни акти:

- [1] Акциони план националне стратегије за спречавање и борбу против корупције, 2017.
- [2] Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, (Службени лист бр. 9/2003.).
- [3] Закон о потврђивању међународне конвенције о сузбијању финансирања тероризма, ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 7/2002).
- [4] Закон о потврђивању конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунских протокола, Службени лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 6/2001.
- [5] Закон о изменама и допунама Кривичног законика, „Службени гласник РС“ , бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014), са изменама: "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019).
- [6] Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма, Службени гласник РС-Међународни уговори, бр. 19/2009.
- [7] Закон о потврђивању Римског Статута Међународног кривичног суда, Службени лист СРЈ- Међународни уговори, бр.5/01.
- [8] Конвенција ОУН против недозвољене трговине опојним дрогама и психотропним супстанцијама. Службени лист СФРЈ –Међународни уговори. Бр.14 (1990).
- [9] Национална стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма ("Сл. Гласник РС", бр. 3/2015).
- [10] Национална стратегија за борбу против корупције, Службени гласник РС, бр. 109/05
- [11] Резолуција 1373, (2001), Савет безбедности УН.
- [12] Стратегија националне безбедности РС, (2017), Београд.
- [13] "Службени гласник РС", број 14 од 21. фебруара 2020.
- [14] „Службени гласник РС“, број 94 од 27. децембра 2019.
- [15] „Сл. Гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019).
- [16] "Сл. гласник РС", бр. 32/2013, 94/2016 и 35/2019.

- [17] "Сл. гласник РС", бр. 113/2017 и 91/2019.
- [18] "Сл. гласник РС", бр. 29/2015, 113/2017 и 41/2018.
- [19] "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.
- [20] "Службени лист СЦГ" Међународни уговори, бр. 5/2005.
- [21] Устав Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 98/06.

Електронски извори:

- [1] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content>
- [2] <https://www.fatf-gafi.org/>
- [3] <https://www.nbs.rs/>
- [4] <http://www.ampl.org.rs/>, преглед од 20.10.2019.
- [5] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005PC0426&from=SK>, датум приступа 10.11.2020.
- [6] <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/141>, датум приступа 10.11.2020.
- [7] https://www.unodc.org/pdf/crime/terrorism/res_1373_english.pdf, датум приступа 10.11.2020.
- [8] <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>, датум приступа 05.11.2020.
- [9] <https://www.imolin.org/pdf/imolin/UNres03e.pdf>, датум приступа 09.11.2020.
- [10] <https://www.un.org/law/cod/finterr.htm>, датум приступа 06.11.2020.
- [11] <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>, датум приступа 05.11.2020.
- [12] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A124016>, датум приступа 07.11.2020.
- [13] <https://library.commonwealth.int/Library/Catalogues/Controls/Download.aspx?id=2331>, датум приступа 07.11.2020.
- [14] <http://documents1.worldbank.org/curated/en/982541468340180508/pdf/634980WP0Refer00Box0361517B0PUBLIC0.pdf>, датум приступа 08.11.2020.

САЖЕТАК

ТРЕТМАН ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА У МЕЂУНАРОДНОМ И ДОМАЋЕМ ПРАВУ

Тероризам као појава свеprisутан је у савременом друштву и као такав намеће велики и одговоран задатак свим релевантним институцијама које се баве антитерористичком анализом и практичним оперативним радом. У овом мастер раду су обрађени мотивациони фактори терористичких деловања као и начини финансирања таквих деловања, као и начини како очувати интегралну безбедност становништва кроз све доступне правне и институционалне механизме. Финансирање тероризма је даље у раду посматран са аспекта наведених система а у контексту деловања међународног и домаћег законодавства. Показано је да су терористичким деловањем угрожене све земље света, па и Србија, и са таквим сазнањем треба се приступити одлучној антитерористичкој борби у садашњости и у будућности. Гледајући са правног аспекта, у раду су анализирани закони, правни акти, конвенције и други документи као и начин њиховог примењивања – кроз дефинисање појма тероризма и његовог контролисаног деловања уз помоћ реформи.

Кључне речи: безбедност, тероризам, финансирање тероризма, антитероризам, правне мере.

ABSTRACT

TERRORISM FINANCING TREATMENT IN INTERNATIONAL AND DOMESTIC LAW

Terrorism as a phenomenon is ubiquitous in modern society and as such imposes a major and responsible task on all relevant institutions engaged in anti-terrorist analysis and practical operational work. This master thesis deals with the motivational factors of terrorist acts, as well as ways of financing such actions, as well as ways to preserve the integral security of the population through all available legal and institutional mechanisms. The financing of terrorism was further considered in the paper from the aspect of the aforementioned systems and in the context of the operation of international and domestic legislation. It has been shown that all countries of the world, including Serbia, are endangered by terrorist acts, and with such knowledge a decisive anti-terrorist fight should be launched in the present and in the future. From a legal point of view, the paper analyzes laws, legal acts, conventions and other documents, as well as how they are applied - by defining the concept of terrorism and its controlled action through reforms.

Keywords: *security, terrorism, terrorist financing, anti-terrorism, legal measures.*

БИОГРАФИЈА АУТОРА

Кандидат, Митровић Милош, дипломирани криминалиста, рођен је 23.07.1992. године у Врању. Основну школу “Светозар Марковић” у Врању, завршио је 2007. године са одличним успехом. Исте године уписује Гимназију у Врању, те је завршава у предвиђеном року одличним успехом 2011. године. Исте године уписује струковне студије на Криминалистичко-полицијској академији где дипломира 2014. године са просечном оценом 8,17. Исте године уписује академске студије на Криминалистичко-полицијској академији, смер: полицијско-безбедносни, које завршава 2017. године, просеком 8.4. Исте године уписује мастер студије на Правном факултету у Нишу, смер: унутрашњих послова. Од 31.12.2014. године запослен је у 4. Одреду Жандармерије у Нишу.